

**PLAN DE XESTIÓN DA RESERVA DA BIOSFERA
TRANSFRONTEIRIZA GERÊS – XURÉS**

2022 - 2025

ÍNDICE

RESUMEN.....	3
INTRODUCCIÓN.....	5
¿QUÉ ES UNA RESERVA DE LA BIOSFERA?.....	5
FUNCIONES DE LAS RESERVAS DE LA BIOSFERA.....	6
EL PLAN DE ACCIÓN DE LIMA, EL PLAN DE ACCIÓN DE PORTUGAL Y EL PLAN DE ACCIÓN DE ESPAÑA PARA LAS RESERVAS DE LA BIOSFERA.....	7
LAS RESERVAS DE LA BIOSFERA EN ESPAÑA Y PORTUGAL.....	12
LA RESERVA DE LA BIOSFERA TRANSFRONTERIZA GERÊS-XURÉS.....	15
DATOS GENERALES.....	15
ZONIFICACIÓN DE LA RESERVA DE LA BIOSFERA.....	15
CARACTERÍSTICAS DEL TERRITORIO.....	17
CONTEXTO: COOPERACIÓN ENTRE EL PARQUE NACIONAL DE PENEDA GERÊS Y EL PARQUE NATURAL BAIXA LIMIA- SERRA DO XURÉS:.....	19
DIAGNÓSTICO: PROBLEMÁTICA COMÚN PARA ALCANZAR LOS OBJETIVOS BÁSICOS DE LA RESERVA DE LA BIOSFERA.....	21
ÓRGANOS DE GESTIÓN DE LA RESERVA DE LA BIOSFERA TRANSFRONTERIZA GERÊS-XURÉS.....	53
PLAN DE GESTIÓN 2021-2025 DE LA RESERVA DE BIOSFERA TRANSFRONTERIZA GERÊS-XURÉS.....	55
PRINCIPIOS BÁSICOS DEL PLAN DE GESTIÓN DE LA RBTGX.....	55
EL PLAN DE GESTIÓN.....	58
ESTRUCTURA DEL PLAN DE GESTIÓN.....	59
FICHAS DE ACTUACIÓN.....	66
EVALUACIÓN Y SEGUIMIENTO DEL PLAN DE GESTIÓN.....	110

RESUMEN

A Reserva da Biosfera Transfronteiriza Gerês- Xurés (RBTGX) foi aprobada o día 27 de Maio de 2009 polo Consello Internacional de Coordinación do programa da UNESCO “Home e Biosfera (MaB)”, realizado en Jeju (Corea do Sur) e forma parte da Rede Mundial de Reservas da Biosfera.

Sendo unha Reserva da Biosfera Transfronteiriza, o esforzo de cooperación entre o territorio e as entidades portuguesas e españolas ten un peso importante, principalmente na identificación de obxectivos comúns, na definición de prioridades de actuación para o territorio e na articulación de estratexias de xestión.

Este esforzo de cooperación entre os dous territorios reflíctese nos Plans de Acción 2010-2015 e 2015-2020 da Reserva da Biosfera Transfronteiriza Gerês- Xurés, documentos elaborados en coordinación entre o Instituto da Conservación da Natureza e dos Bosques, I.P., pola parte portuguesa, e a Xunta de Galicia - Dirección Xeral de Patrimonio Natural, pola parte española.

Seguindo os obxectivos específicos das Reservas da Biosfera e con base nunha avaliación das necesidades e oportunidades do territorio Gerês-Xurés, o **Plan de Xestión que se presenta reflicte as principais prioridades de actuación para o período 2022-2025**, priorizando as actividades transfronteirizas e de cooperación entre as dúas rexións, con especial atención para os seguintes eixos estratéxicos:

- IMAXE E IDENTIDADE DA RBTGX
- DESENVOLVEMENTO SOCIOECONÓMICO
- CONSERVACIÓN DA NATUREZA
- PARTICIPACIÓN SOCIAL E INTEGRACIÓN DA COMUNIDADE E DOS ACTORES QUE INTERVEÑEN NA RBTGX

Estes catro eixos estratéxicos son desenvolvidos no ámbito do Plan de Xestión a través de fichas de acción, nas cales se describen as principais liñas de actuación a realizar en cada Eixo, o seu contexto e obxectivos, a súa contribución para os ODS (Obxectivos do Desenvolvemento Sostible), os indicadores e o impacto no territorio, o cronograma e o financiamento previsto.

O acompañamento e a avaliación do Plan de Xestión - que terán execución continua - estarán asegurados a través dos órganos de xestión da RBTGX, constituídos por representantes das autoridades nacionais, rexionais e locais, así como polos/as axentes

do territorio. A súa misión é, entre outros aspectos, a de supervisar as accións do Plan de Xestión, formular e executar os plans anuais, propoñer estratexias de conservación e preparar candidaturas a programas de financiamento nacionais e/ou europeos para desenvolver as actividades do Plan de Xestión.

En resumo, o cadro estratéxico e operacional que representa o Plan de Xestión da Reserva da Biosfera Transfronteiriza Gerês-Xurés contribuirá a medio prazo a fortalecer a institución desta área protexida transfronteiriza, promovendo o seu desenvolvemento económico de forma sostible, protexendo e preservando os seus valores naturais e fomentando a participación activa dos axentes rexionais.

INTRODUCCIÓN

QUE É UNHA RESERVA DA BIOSFERA?

As Reservas da Biosfera (RB) foron concibidas para responder a unha das cuestións esenciais que o mundo afronta hoxe: como conciliar a preservación da biodiversidade e dos recursos co seu uso sostible?

As Reservas da Biosfera son áreas de ecosistemas terrestres ou costeiros/mariños, ou unha combinación de ambos, recoñecidas internacionalmente como tal no ámbito do Programa sobre o Home e a Biosfera (MaB) da Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO). Establécense en zonas ecoloxicamente representativas ou de valor único, nas cales a integración da poboación humana e das súas actividades son esenciais. Deben contribuír a preservar e manter os valores naturais e culturais a través dunha xestión sostible, apoiada en bases científicas e na creatividade cultural.

O concepto de Reserva da Biosfera foi desenvolto en 1974 por un Grupo de Traballo do Programa sobre o Home e a Biosfera (MaB) da UNESCO, co obxectivo de promover a investigación interdisciplinar, a formación e comunicación no campo da conservación dos ecosistemas e da utilización racional dos recursos naturais, respondendo ás preocupacións da Conferencia das Nacións Unidas sobre o Medio Ambiente e o Desenvolvemento e, en particular, aos obxectivos da Convención sobre a Diversidade Biolóxica.

A partir dese momento iniciouse a Rede Mundial de Reservas de Biosfera, existindo na actualidade 714 Reservas distribuídas por 129 países, incluíndo 21 sitios transfronteirizos entre os cales se atopa a RBTGX. A Rede é un elemento esencial para alcanzar o obxectivo do MaB: obter un equilibrio sostible entre as necesidades das poboacións, a conservación da diversidade biolóxica, a promoción do desenvolvemento económico e a conservación dos valores culturais.

As Reservas da Biosfera son propostas polos gobernos nacionais e permanecen baixo a soberanía dos Estados onde están localizadas. A definición, os criterios e o proceso de designación das Reservas da Biosfera son establecidas no cadro dos documentos aprobados en 1995 pola Conferencia Xeral da UNESCO - Conferencia de Sevilla.

A Estratexia de Sevilla para as Reservas da Biosfera identifica os obxectivos das mesmas a nivel individual, nacional e internacional. Moitas das Reservas da Biosfera foron designadas hai máis de dez anos e, consecuentemente, están suxeitas á revisión

periódica prevista no artigo 9º do Marco Estatutario da Rede Mundial de Reservas de Biosfera.

O obxectivo desta revisión periódica é incitar ás autoridades competentes a revisar as súas Reservas da Biosfera segundo os criterios definidos por este Marco Estatutario. Esa revisión pode conducir a unha mellor integración da conservación, do desenvolvemento e da investigación científica nas Reservas da Biosfera existentes, á extensión das mesmas ou á creación de Reservas da Biosfera Transfronteirizas, para reforzar así a cooperación internacional, para unha xestión duradeira dos ecosistemas comúns. A RBTGX foi obxecto da súa revisión periódica en 2019, obtendo unha avaliación positiva por parte da UNESCO.

FUNCIONES DAS RESERVAS DA BIOSFERA

As Reservas da Biosfera deben cumprir tres funcións complementarias:

- **Unha función de conservación**, para protexer os recursos xenéticos, as especies, os ecosistemas e as paisaxes;
- **unha función de desenvolvemento**, para promover un desenvolvemento económico sostible desde o punto de vista sociocultural e ecolóxico; e,
- **unha función de coñecemento científico e apoio loxístico**, para apoiar e incentivar actividades de investigación, educación, formación e vixilancia permanentes, relacionadas con actividades de interese local, nacional e mundial dirixidas cara á conservación e o desenvolvemento sostible.

En particular, cada Reserva da Biosfera ten que conter os tres elementos seguintes:

- ✓ **Unha ou máis áreas núcleo**, que aseguren a protección a longo prazo e permitan conservar a diversidade biolóxica, monitorizar os ecosistemas menos alterados e realizar investigacións e outras actividades como as educativas;
- ✓ **unha zona tampón** ben definida, que normalmente circunda ou é adxacente ás áreas núcleo e que é utilizada para actividades de cooperación compatibles coas boas prácticas ecolóxicas, incluíndo a educación ambiental, o lecer, o turismo de natureza e a investigación básica e aplicada;
- ✓ **e unha área de transición flexible**, (ou área de cooperación), que pode incluír varias actividades agrícolas, núcleos poboacionais e outros usos, onde as comunidades locais, os órganos de xestión, os científicos, as organizacións non gobernamentais, os grupos culturais, o sector económico e outras partes interesadas traballan en conxunto na xestión e no desenvolvemento sostible dos recursos da área.

En resumo, as Reservas da Biosfera son moito máis que simples Áreas Protexidas. Son designadas para promover e demostrar unha relación equilibrada entre as poboacións e a natureza. Deste xeito, a eficacia dunha Reserva da Biosfera esixe que os especialistas en ciencias naturais e sociais, os grupos implicados na conservación e no desenvolvemento, as autoridades administrativas e as comunidades locais traballen en conxunto nesta complexa cuestión.

O PLAN DE ACCIÓN DE LIMA, O PLAN DE ACCIÓN DE PORTUGAL E O PLAN DE ACCIÓN DE ESPAÑA PARA AS RESERVAS DA BIOSFERA

A ESTRATEXIA INTERNACIONAL: O PLAN DE ACCIÓN DE LIMA 2016-2025

A Estratexia do MaB prevé que para os próximos 10 anos, o Programa MaB concentre o seu apoio aos Estados Membros e partes interesadas na conservación da biodiversidade; a restauración e a mellora dos servizos dos ecosistemas; o fomento do uso sostible dos recursos naturais; a contribución para unha sociedade sostible, saudable e igualitaria, unha economía e un conxunto de asentamentos humanos prósperos en harmonía coa biosfera; o fomento da biodiversidade, a ciencia sostible, a formación para o desenvolvemento sostible e o fomento de capacidades, o apoio á mitigación do cambio climático e a súa adaptación a este, e a outros aspectos da alteración climática global.

En liña coa declaración da súa visión e misión, o Plan de Acción do Lima actúa en sociedades prósperas en harmonía coa biosfera para alcanzar os Obxectivos de Desenvolvemento Sostible (ODS) e aplicar o Programa 2030 para o Desenvolvemento Sostible, tanto dentro das reservas da biosfera como fóra destas, mediante a difusión global dos modelos de sustentabilidade desenvolto nas reservas da biosfera.

O Plan de Acción de Lima preséntase como unha matriz, estruturada segundo as Áreas de Acción Estratéxicas da Estratexia do MaB 2015-2025. Inclúe obxectivos definidos, accións e resultados que contribuirán para a implantación eficaz dos fins estratéxicos incluídos na Estratexia do MaB. Tamén especifica as entidades con principal responsabilidade na implantación, xuntamente co seu ámbito temporal e os indicadores de realización.

Así, os obxectivos estratéxicos do Plan de Acción de Lima proceden directamente das tres funcións das RB sinaladas anteriormente, e do perentorio problema das alteracións climáticas mencionadas no Plan de Acción de Madrid para as RB. Estes obxectivos estratéxicos son:

<p>1 Conservar a biodiversidade, restaurar e mellorar os servizos dos ecosistemas e fomentar o uso sostible dos recursos naturais</p>	<p>3 Facilitar o coñecemento sobre a biodiversidade, a educación para o desenvolvemento sostible e o fomento de capacidades</p>
<p>2 Contribuír á construción de sociedades e economías sostibles, saudables e equitativas, e asentamentos humanos prósperos en harmonía coa biosfera</p>	<p>4 Apoiar a diminución dos efectos das alteracións climáticas e outros aspectos do cambio climático mundial e a adaptación a este</p>

A ESTRATEXIA NACIONAL PORTUGUESA: O PLAN DE ACCIÓN DE PORTUGAL PARA AS RESERVAS DA BIOSFERA (2018-2025)

Este Plan de Acción procede da adaptación do Plan de Acción de Lima para a realidade das reservas da Biosfera de Portugal, polo que se entende que é fundamental considerar este Plan de Acción como un documento base de caracterización da Estratexia do Programa MaB 2015-2025.

Contén 5 áreas de acción estratéxica:

- a) Modelo de desenvolvemento Sostible: **A Rede Mundial de Reservas da Biosfera como modelo funcional para o desenvolvemento sostible**

Obxectivos :

<p>A1. Recoñecemento das RB como modelos que contribúen ao cumprimento dos ODS e dos Acordos Multilaterais de Medio Ambiente</p>	<p>A2. Selección, planificación e implantación das RB como procesos abertos e participativos</p>	<p>A3. Integración das RB na lexislación e nos programas rexionais e/ou nacionais e apoio ao seu funcionamento</p>
--	--	--

A4. Promover a investigación, a aprendizaxe, a práctica e a formación de apoio á xestión das RB e ao desenvolvemento sostible	A5. Sustentabilidade económica das RB	A6. Funcionamento eficaz da Rede Mundial de RB co cumprimento do Cadro Estatutario por todas as Reservas de Biosfera
A7. Recoñecemento das RB como xeradoras e garantía dos servizos dos ecosistemas.		

Fonte: *Plano de Ação de Portugal para as reservas da Biosfera 2018-2025*

b) **Colaboración e Networking (Colaboración inclusiva, dinámica e orientada aos resultados e dinámicas da rede dentro do Programa MaB e da Rede Mundial de Reservas da Biosfera)**

Obxectivos:

B1. Xestores das RB eficaces e actores locais interesados e comprometidos	B2. Redes rexionais e temáticas inclusivas	B4. Colaboración rexional e temática eficaz
B6. Cooperación transnacional e transfronteiriza entre as RB	B7. Creación dunha Rede interdisciplinar, activa e aberta, de ámbito científico /posuidores de coñecemento con visión do MaB e unha misión común	

Fonte: *Plano de Ação de Portugal para as reservas da Biosfera 2018-2025*

c) **Cooperación externa e financiamento (Socios externos eficaces e financiamento suficiente e sostible para o Programa MaB e para a Rede Mundial de Reservas de Biosfera)**

Obxectivos:

C1. Recoñecemento do Programa MaB como parte ou elemento fundamental no ámbito da UNESCO e doutras organizacións e convencións internacionais	C2. RB e Redes rexionais xeradoras das súas propias receitas	C3. Recoñecemento do Programa MaB como parte ou elemento fundamental por parte do sector privado
---	--	--

C4. Recoñecemento de que o Programa MaB contribúe ao cumprimento dos obxectivos dos Programas de financiamento nacionais e rexionais	C5. Cativar o espírito emprendedor e ás empresas sociais nas actividades das RB	C6. Recoñecemento nacional e internacional das RB
C7. Potenciar as sinerxías entre as RB		

Fonte: *Plano de Acción de Portugal para as reservas da Biosfera 2018-2025*

d) **Comunicación e Información (Comunicación, información e divulgación de datos de forma intelixible, moderna, aberta e transparente)**

Obxectivos:

D1. Disponibilidade total de documentos, datos, información e outros materiais de MaB – Acceso aberto	D2. Promover un maior coñecemento sobre os distintos aspectos do Programa MaB	D3. Promover maior alcance e participación – Redes sociais
---	---	--

Fonte: *Plano de Acción de Portugal para as reservas da Biosfera 2018-2025*

e) **Gobernanza (Gobernanza efectiva do Programa MaB, da Rede Mundial de Reservas da Biosfera e no interior destas)**

Obxectivos:

E1. Apoio á implantación do Programa MaB por parte dos Gobernos dos Estados Membros	E2. Composición interdisciplinar dos Comités nacionais do MaB
E3. Proceso de actualización regular e de monitoraxe do Plan de Acción de Lima/Plan de Acción de Portugal por parte do Estado Membro	E4. Funcionamento efectivo das Redes rexionais e temáticas

Fonte: *Plano de Acción de Portugal para as reservas da Biosfera 2018-2025*

A ESTRATEXIA NACIONAL ESPAÑOLA: O PLAN DE ACCIÓN DE ORDESA-VIÑAMALA (2017-2025)

Este Plan de Acción para a rede española de Reservas da Biosfera (PAOV- RERB 2017-2025) foi elaborado mediante un proceso participativo a partir dun documento de traballo baseado no Plan de Acción de Lima. O documento final foi elaborado na RB

Ordesa-Viñamala, en setembro de 2017 durante o II Congreso Español de Reservas da Biosfera. Na elaboración do documento participaron os membros do Consello de Xestores, do Consello Científico e do Comité Español do Programa MaB da UNESCO.

O Plan de Lima foi adaptado á realidade de España, respectando en todo o caso os obxectivos, accións e resultados nel establecidos e defendendo á súa vez as accións, a articulación e os obxectivos para aplicar en España.

O Plan de Acción de Ordesa-Viñamala 2017-2025 preséntase como unha matriz estruturada segundo as Áreas de Acción estratéxicas da Estratexia do MaB 2015-2025. Inclúe obxectivos definidos, accións e resultados que contribuirán á implantación eficaz dos fins estratéxicos na Rede Española de Reservas da Biosfera. Ademais, especifica as principais entidades responsables da implantación de cada acción xunto ao seu ámbito temporal e os indicadores de cumprimento.

As Áreas de Acción son as seguintes (coincidentes coas do Plan de Acción de Portugal):

1. **Área de acción estratéxica A.** A Rede Mundial de Reservas da Biosfera está formada por lugares que poñen en práctica modelos eficaces para o desenvolvemento sostible.

Obxectivos:

A.1 Recoñecemento das Reservas da Biosfera (RRBB) como modelos que contribúen á implantación de Obxectivos de Desenvolvemento Sostible (ODS) e de Acordos Multilaterais Ambientais (AMUMA).

A.2 Selección, planificación e implantación aberta e participativa das RRBB.

A.3 Integración das RRBB na lexislación, as normativas ou os programas pertinentes, xunto ao apoio ao funcionamento das RRBB.

A.4 Investigación, aprendizaxe práctica e oportunidades de formación que axuden á xestión das RRBB e fomenten o desenvolvemento sostible nelas.

A.5 Sustentabilidade económica das RRBB.

A.6 Funcionamento eficaz da Rede Mundial de Reservas da Biosfera, co cumprimento por parte de todas as RRBB do seu Marco Estatutario.

A.7 Recoñecemento das RRBB como xeradoras e protectoras de servizos dos ecosistemas.

2. **Área de acción estratéxica B.** Colaboración e creación de redes inclusivas, dinámicas e orientadas aos resultados dentro do Programa MaB e a Rede Mundial de Reservas da Biosfera.

Obxectivos:

B.1 Coordinadores/administradores de RRBB e partes implicadas e comprometidas nas RRBB.

B.2 Redes rexionais e temáticas inclusivas.

B.3 Redes rexionais e temáticas cos recursos adecuados.

B.4 Colaboración eficaz a nivel rexional e temático.

B.5 Visibilidade das redes rexionais e temáticas e das súas actividades.

B.6 Cooperación transnacional e transfronteiriza entre RRBB.

3. **Área de acción estratéxica C.** Relacións externas eficaces e financiamento suficiente e sostible para o programa MaB e a Rede Mundial de Reservas da Biosfera.

Obxectivos:

C.1 e C.2: obxectivos do PAL que non foron traspostos ao contexto español xa que exceden o ámbito de aplicación na RERB ou que xa foron superados na RERB.

C.3 Xeración dos seus propios ingresos por parte das RRBB e redes rexionais.

C.4 Recoñecemento do Programa MaB como socio crave do sector privado.

C5. Recoñecemento de que o Programa MaB contribúe ao cumprimento dos obxectivos dos programas de financiamento nacionais e rexionais.

C6. Contribución ás actividades das das RRBB por parte de emprendedores e empresas sociais.

C7. Recoñecemento internacional e nacional das RRBB.

C8. Potenciar as sinerxías entre as RRBB.

4. **Área de acción estratéxica D.** Comunicación, información e publicación de datos de forma integral, moderna, aberta e transparente.

Obxectivos:

D.1. Dispoñibilidade total dos documentos, os datos, a información e outros materiais do MaB.

D.2. Maiores coñecementos sobre os aspectos do Programa MaB

D.3. Maior participación e alcance.

5. **Área de acción estratéxica E.** Gobernanza efectiva do Programa MaB e a Rede Mundial de Reservas da Biosfera e dentro deles.

Obxectivos:

E.1 e E.2 Obxectivos do PAL que non foron traspostos ao contexto español xa que exceden o ámbito de aplicación na RERB ou que xa foron superados na RERB.

E.3 Actualizacións habituais sobre o proceso dos Estados membros e supervisión do Plan de Acción.

E.4 Funcionamento efectivo das redes rexionais e temáticas

AS RESERVAS DA BIOSFERA EN ESPAÑA E PORTUGAL

España ten actualmente recoñecidas 52 Reservas da Biosfera, distribuídas por todas as áreas bioxeográficas do Estado e en 15 das 17 comunidades autónomas. Tres das RB son transfronteirizas, e unha delas é intercontinental.

REDE ESPAÑOLA DE RESERVAS DA BIOSFERA					
	NOME DA RESERVA	ANO DE DECLARACIÓN		NOME DA RESERVA	ANO DE DECLARACIÓN
1	Sierra de Grazalema	1977	27	Babia	2004
2	Ordesa-Viñamala	1977	28	Gran Canaria	2005
3	Montseny	1978	29	Área de Allariz	2005
4	Doñana	1980	30	Sierra del Rincón	2005
5	Mancha Húmeda	1980	31	El Alto Bernesga	2005
6	La Palma	1983	32	Los Argüellos	2005
7	Sierra de Cazorla, Segura y las Vilas	1983	33	Los Valles de Omaña y Luna	2005
8	Marismas de Odiel	1983	34	Os Ancares Lucenses e Montes de Cervantes, Navia e Becerreá	2006
9	Urdaibai	1984	35	Los Ancares Leoneses	2006
10	Serra Nevada	1986	36	Sierras de Béjar y Francia	2006
11	Cuentas Altas de los ríos Manzanares, Lozoya y Guadarrama	1992	37	Intercont. Del Mediterráneo	2006
12	Lanzarote	1983	38	Río Eo, Oscos e Terras de	2007

				Burón	
13	Menorca	1983	39	Fuerteventura	2009
14	Sierra das Neves 1	1995	40	Transfronteriza de Gerês-Xurés	2009
15	Cabo de Gata-Níjar	1997	41	Las Ubiñas – La Mesa	2012
16	El Hierro	2000	42	La Gomera	2012
17	Somiedo	2000	43	Mariñas Corulesas e Terras do Mandeo	2013
18	Muniellos	2000	44	Terres de L'Ébre	2013
19	Bardenas Reales de Navarra	2000	45	Real Sitio de San Ildefonso – El Espinar	2013
20	Redes	2001	46	Macizo de Anaga	2015
21	Terras do Miño	2002	47	Transfronteriza Meseta Ibérica	2015
22	Dehesas de Sierra Morena	2002	48	Tajo-Tejo Internacional	2016
23	Valle de Laciana	2003	49	Ponga	2018
24	Picos de Europa	2003	50	Valle del Cabriel	2019
25	Monfragüe	2003	51	Alto Turia	2019
26	Valles de Leza, Jubera, Cidacos y Alhama	2003	52	La Siberia	2019

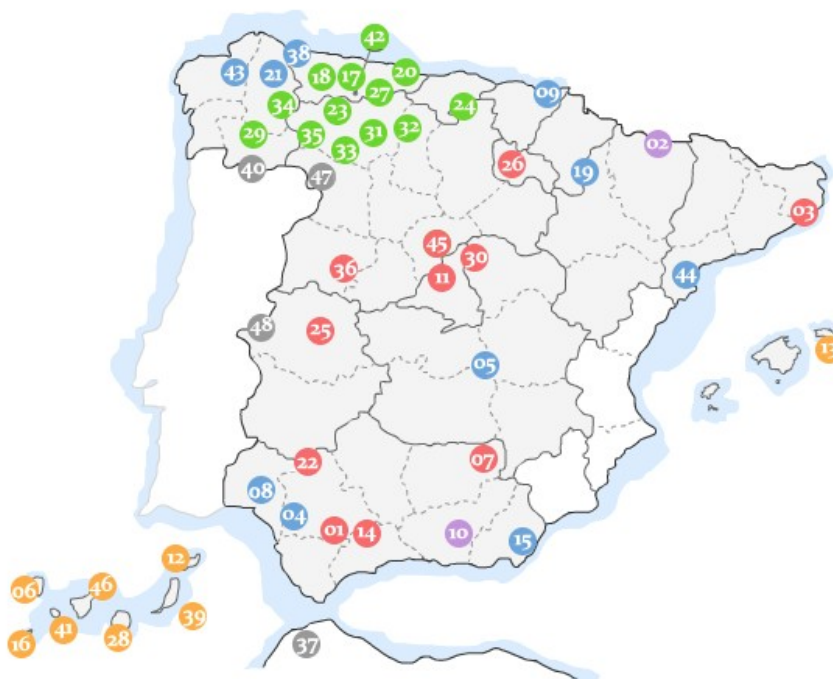

Figura 1: Mapa da Rede de Reservas da Biosfera Españolas. (Fuente: www.custodia-territorio.es)

Portugal conta, desde 1981, con 12 Reservas da Biosfera que abarcan distintos tipos de ecosistemas, desde os insulares na rexión da Macaronesia no mar Atlántico, aos Paús do Tejo e zonas montañosas do Continente.

REDE PORTUGUESA DE RESERVAS DA BIOSFERA		
	NOME DA RESERVA	ANO DE DECLARACIÓN
1	Paúl do Boquilobo	1981
2	Ilha do Corvo	2007
3	Ilha Graciosa	2007
4	Ilha das Flores	2009
5	Transfronteiriça Gerês-Xurés	2009
6	Berlengas	2011
7	Santana – Madeira	2011
8	Meseta Ibérica	2015
9	Tejo/ Tajo Internacional	2016
10	Ilha de São Jorge	2016
11	Castro Verde	2017
12	Porto Santo	2020

Figura 2: Mapa da Rede de Reservas da Biosfera Portuguesas. Fonte: ICNF.I.P

A RESERVA DA BIOSFERA TRANSFRONTEIRIZA GERÊS-XURÉS

DATOS XERAIS

A Reserva de Biosfera Transfronteiriça Gerês-Xurés foi aprobada o 27 de maio de 2009 polo Consello Internacional de Coordinación do programa da UNESCO sobre o Home e a Biosfera (MaB), celebrado en Jeju (Corea do Sur) e que forma parte da Rede Mundial de Reservas da Biosfera.

Está situada entre a Comunidade Autónoma de Galicia (España) e a Rexión Norte de Portugal: nas provincias de Minho e Trás-móntesvos-, en Portugal e na provincia de Ourense, en Galicia. Está composta por 12 municipios, Calvos de Randín, Muíños, Lobios, Entrimo, Lobeira, Bande (en Galicia), Montalegre, Terras de Bouro, Ponte da Barca, Arcos de Valdevez e Melgaço (en Portugal).

A súa superficie é de 259.657 ha, das cales 62.819 ha (24%) corresponden a Galicia, e 196.838 ha (76%) corresponden a Portugal. As coordenadas xeográficas centrais son: Latitude 41° 52' 16.48" N, Lonxitude 8° 03' 18.65" O.

ZONIFICACIÓN DA RESERVA DA BIOSFERA

A RBTGX comprende os territorios que conforman o Parque Natural Baixa Limia-Serra do Xurés, en Galicia, e o Parque Nacional Peneda-Gerês, en Portugal, ademais do resto do territorio dos municipios que abarcan ambas as Áreas Protexidas.

As normas que rexen a zonificación en ambos os Espazos Protexidos son, por unha banda, o Plan de Ordenación dos Recursos Naturais¹, parcialmente modificado polo Decreto 401/2009, do 22 de outubro, e, en Portugal, o Plan de Ordenación do Parque Nacional de Peneda-Gerês (Resolución do Consello de Ministros nº 11-A/2011, do 4 de febreiro).

A zonificación da Reserva Transfronteiriça realízase de acordo coa zonificación de Áreas Protexidas, dividíndose en:

- **A área núcleo**, que comprende a Reserva Integral e as zonas de Protección Especial do Parque Natural Baixa Limia-Serra do Xurés, establecido no Decreto 32/1993 e denominado segundo o Decreto 64/2009, do 19 de febreiro, polo que se aproba o PORN do PNBSX como unha Área de Interese Prioritario para a

Conservación (ZPDG-A), que inclúe 11.815 ha e a área de Medio Natural do Parque Nacional Peneda-Gerês, prevista na Resolución do Consello de Ministros nº 134/95, que inclúe 22.619 ha.

- **A zona tampón**, que comprende a zona de rexeneración forestal, as zonas de cultivo, as masas de auga, a zona de servizos e os núcleos urbanos do Parque Natural Baixa-Limia Serra do Xurés, establecida no Decreto 32/1993 e denominada polo Decreto 64/2009, do 19 de febreiro, que aproba o PORN do PNBLSX como Zona de Uso Restringido (ZPDG- B), Zona de Uso Moderado (ZPDG- C) e Zona de Uso Xeral (ZPDG-D) de 17.914 ha e Área de Medio Rural do Parque Nacional de Peneda-Gerês (Resolución do Consello de Ministros nº 134/95), o Lugar de Importancia Comunitaria de Peneda-Gerês e a Zona de Especial Protección (ZPE) da Serra do Gerês, cunha superficie de 71.649 ha.
- **A zona de transición**, que comprende o resto do territorio dos municipios implicados na Reserva da Biosfera non incluídos nos espazos protexidos enumerados anteriormente e que supón 33.185 ha en Galicia e 110.774 ha en Portugal.

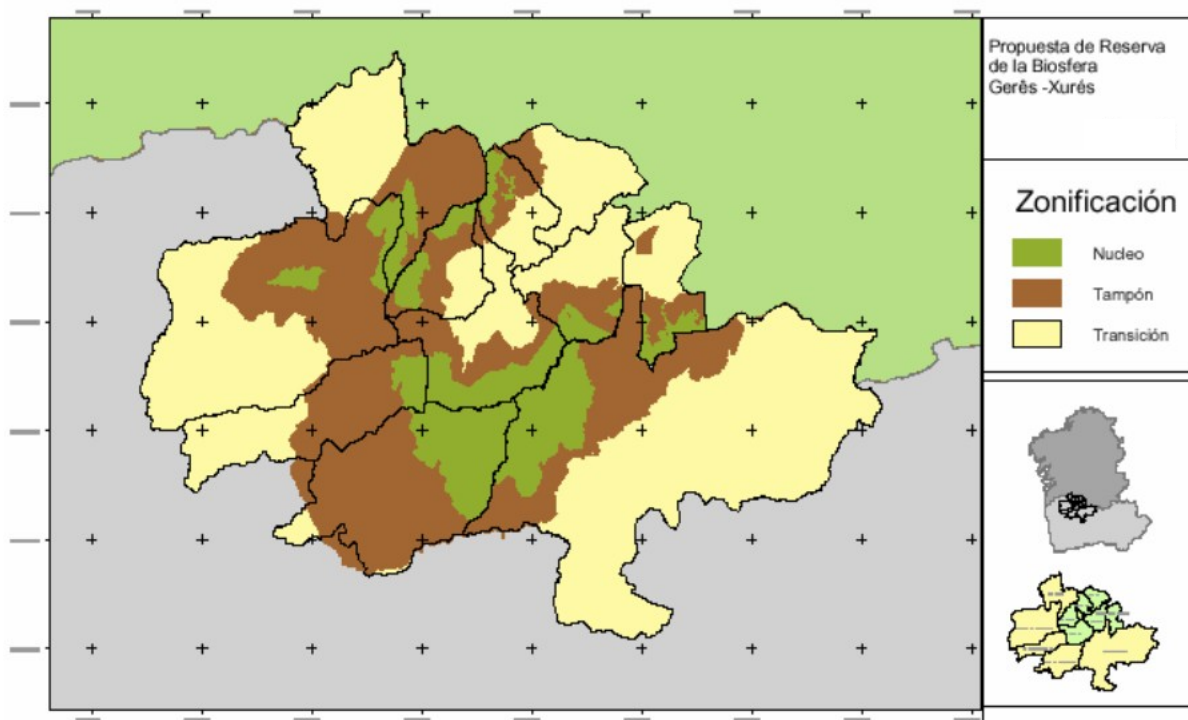

Figura 3: Zonificación da Reserva da Biosfera Gerês-Xurés.

CARACTERÍSTICAS DO TERRITORIO

O territorio da Reserva ten características principalmente graníticas e montañosas, conta cunha densa rede hidrográfica, ecosistemas ben conservados e especies de excepcional interese para a conservación da natureza e a biodiversidade.

Tamén é recoñecida pola diversidade e beleza das súas paisaxes, máis ou menos humanizados, que revelan unha peculiar presenza do Home neste territorio desde o Neolítico ata os nosos días.

Flora e vexetación

As diferentes orientacións do relevo, as bruscas variacións de altitude e a influencia climática (atlántica, mediterránea e continental) dan lugar a unha gran diversidade de microclimas. Estes, asociados á constitución esencialmente granítica do chan e á dispoñibilidade de auga, dan lugar a aspectos botánicos moi especiais.

A rexión está marcada pola presenza de grandes carballeiras de aspecto frondoso dominadas por carballo e o cerquiño. Tamén hai zonas de matogueira dominadas por toxos e breixos. Á súa vez, é destacable a presenza dalgunhas turbeiras, ecosistemas complexos de gran valor natural que, pola súa rareza, son de gran interese para a conservación da natureza.

Fauna

A Reserva da Biosfera Transfronteiriza Gerês- Xurés constitúe un conxunto de contrafortes montañosos galaico-miñotos, presentando un compendio de especies que teñen aquí o seu límite de distribución. A extensa e variada rede hidrográfica existente convértese no hábitat de numerosas especies piscícolas, así como de aves, anfibios e mamíferos (Castillejo Murillo *et al.*, 2001).

Como trazo cualitativo importante, é necesario destacar que na Baixa Limia atópanse algunhas das áreas de mosaico de rochedos e matogueiras máis extensas e mellor conservadas de Galicia, sendo este o hábitat de numerosas aves de presa, passeriformes, micromamíferos, mustélidos, cánidos, réptiles e demais grupos animais (Castillejo Murillo *et al.*, 2001).

O grao de coñecemento actual sobre a fauna existente neste territorio é moi desigual segundo o grupo do que se trate. En termos xerais e en semellanza ao que acontece en todo o contexto europeo, os datos sobre distribución e ecoloxía da fauna de vertebrados superan moi amplamente aos que se dispoñen para o conxunto dos invertebrados, para o que se carece mesmo dunha estimación fiable do número de especies presentes (Ramos *et al.*, 2002).

En base ás distintas fontes bibliográficas existentes, este territorio proporciona refuxio a numerosas poboacións faunísticas de gran valor natural como consecuencia da interacción entre as características orográficas e as diversas comunidades vexetais presentes no mesmo.

Xeodiversidade

O predominio das rochas graníticas confire ás montañas un relevo vigoroso e un carácter denudado, adoptando as máis diversas formas: rochas, sumidoiros, bloques, bólas de granito. No extremo nordeste da meseta de Castro Laboreiro e entre Lindoso e São Bento do Cando afloran xistos, metagrauvas e cuarcitas. Outro aspecto xeolóxico importante está relacionado coa presenza de formas glaciares (vales en forma de U, “morrenas”, circos glaciares, rochas ovelladas) que dan testemuño de importantes variacións climáticas ocorridas no pasado.

En xeral, unha morfoloxía de cumes e vales como a que caracteriza á Baixa Limia adoita estar vinculada a un relevo formado a partir dunha superficie chaira ergueita e que posteriormente é desecada pola dinámica fluvial. Deste xeito, sobre estes macizos montañosos, labrados sobre granitos, volven aparecer claras mostras de ser erguidos pola tectónica e afundida pola morfoxénese fluvial, sen esquecer o modelado glaciar e periglacial (Pérez Alberti, 1986; 2001).

Patrimonio Cultural

O patrimonio histórico da reserva inclúe abundantes representacións da ocupación neolítica: varias necrópoles megalíticas, tumbas e túmulos; hábitats fortificados da Idade de Ferro; unha importante representación da ocupación romana, así como numerosos exemplos de arquitectura medieval, ben representados por varios castelos e igrexas.

Segundo estimacións da poboación residente, estímase que actualmente residen ao redor de 63.000 habitantes nos municipios da Reserva, o que confirma a tendencia regresiva da última década, común a ambos os dous lados da fronteira.

Os territorios incluídos na Reserva da Biosfera Transfronteiriza Gerês-Xurés, na súa dobre función de promotores da conservación e o desenvolvemento, contan con instrumentos que garanten a conservación dos recursos naturais e veñen implantando programas para promover o desenvolvemento local, principalmente a través da iniciativa LEADER Comunitario e o Programa de Cooperación Transfronteiriza España-Portugal (POCTEP) e, no pasado, varios programas INTERREG IV-A (Cooperación Transfronteiriza Territorial Europea entre Galicia e a Rexión Norte de Portugal).

CONTEXTO: COOPERACIÓN ENTRE O PARQUE NACIONAL DE PENEDA GERÊS E O PARQUE NATURAL BAIXA LIMIA-SERRA DO XURÉS:

A cooperación entre os Espazos Protexidos que compoñen a Reserva da Biosfera Transfronteiriça Gerês-Xurés vense desenvolvendo desde hai varias décadas.

Así, en 1994, os Directores de ambos Parques elaboraron e presentaron unha "Memoria de Actividades Conxunta" para as dúas Áreas Protexidas e, a partir desa data, os responsables viñeron realizando actividades conxuntas, tales como rutas transfronteirizas, sinalización ou publicación dun boletín trimestral, entre outros.

1995-2000: Plan de Acción Transfronteirizo de Interparks – INTERREG II.

En 1997 asinouuse o "Protocolo de acordo de Cooperación Transfronteiriça" en Portela do Homem e desde esa data ata o ano 2000 realizáronse reunións de coordinación co fin de harmonizar a zonificación dos dous Parques.

O traballo conxunto dos Espazos Protexidos tamén se materializou na elaboración, presentación e aprobación por parte das autoridades competentes de diversas solicitudes de cooperación territorial europea, entre as que destacan:

- 2003-2005: Proxecto "A Geira na Serra do Gerês" do Programa Interreg III-A España-Portugal. A través desta iniciativa, levou a cabo unha colaboración conxunta entre os municipios de Portugal (Amares e Terras de Bouro) e Galicia (Lobios, Muiños e Entrimo), ademais das Universidades de Minho e Santiago de Compostela. O ICNF, I. P (Instituto de Conservação da Natureza e das Florestas) tamén participou como financiador nalgunhas das accións deste proxecto, como a ponte São Miguel e o desenvolvemento de estudos para a clasificación da Vía Romana como Patrimonio Nacional. O líder deste proxecto foi o municipio de Terras de Bouro, en Portugal.
- 2002-2005: Proxecto: "Espazos Protexidos en Galicia e Norte de Portugal - EPROGANOP", no marco do Programa Interreg III-A España-Portugal, cuxo obxectivo consistía na elaboración dunha estratexia transfronteiriça conxunta para a conservación da natureza e para os correspondentes programas de desenvolvemento a ambos os dous lados da fronteira, mediante o intercambio de experiencias e boas prácticas e a definición de procesos de planificación no marco da Rede Europea Natura 2000.
- 2008-2011: Proxecto: "Xestión conxunta do Parque Natural Baixa Limia-Serra do Xurés e do Parque Nacional de Peneda-Gerês - NATURA XURÉS- GERÊS", no

ámbito do Programa de Cooperación Transfronteiriza España - Portugal 2007-2013 (POCTEP) O obxectivo deste proxecto foi o de protexer, conservar e integrar os recursos naturais da Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal, fomentando nos espazos naturais protexidos (Parque Natural Baixa Limia-Serra do Xurés e Parque Nacional de Peneda-Gerês) o desenvolvemento sostible, a conservación da biodiversidade e a mellora dos recursos ambientais comúns.

- 2012-2014: Valor Gerês-Xurés: proxecto desenvolvido por CIM AltoMinho en asociación cos municipios do Parque Nacional de Peneda-Gerês, proxecto de cooperación transfronteiriza, cofinanciado polo programa POCTEP, que tivo como obxectivo desenvolver un modelo de xestión integrado para as Portas do PNPG e do PNBSX. Os socios do proxecto foron CIM Alto Minho, que asumiu o papel de líder, os municipios de Arcos de Valdevez, Melgaço, Ponche dá Barca e Terras de Bouro, o Ecomuseo de Barroso, ARDAL (Asociación Rexional para o Desenvolvemento de Alto Lima), IN.Cubo, a Deputación e o Concello de Ourense.
- 2017-2020: Proxecto GERÊS_XURÉS_DINÁMICO. O seu obxectivo principal foi fortalecer a identidade da Reserva da Biosfera fomentando a participación activa dos actores do territorio, promovendo o seu desenvolvemento económico e turístico e protexendo e conservando o patrimonio natural, así como o patrimonio cultural.
- Fronteira esquecida Limia-Lima: proxecto destinado a valorizar os recursos naturais e culturais do río Limia e a súa contorna, cofinanciado polo Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional (FEDER) a través do programa Interreg VA España-Portugal (POCTEP) 2014-2020. O obxectivo principal foi desenvolver unha estrutura de xestión e promoción conxunta para mellorar o uso turístico da zona. As súas actuacións tiveron por obxecto identificar, valorizar e promover, de forma coordinada, o patrimonio natural, cultural e paisaxístico da contorna do río.

A nivel institucional, cabe destacar o fortalecemento da cooperación a través do traballo realizado pola Comunidade de Traballo Galicia-Norte de Portugal.

As accións conxuntas realizadas ata o de agora no territorio da Reserva Transfronteiriza poden ser encadradas nas seguintes áreas de cooperación:

- **No ámbito institucional:** por unha banda, coa elaboración e a firma de protocolos de cooperación e a participación activa na Comunidade de Traballo Galicia-Norte de Portugal e, por outro, coa presentación e aprobación das varias candidaturas de cooperación territorial europea, que culminaron coa elaboración e aprobación da candidatura conxunta a Reserva da Biosfera Transfronteiriza Gerês-Xurés, presentada á UNESCO en setembro de 2008 e aprobada en maio de 2009.

- **No ámbito técnico:** como resultado da cooperación institucional, a través da execución de accións conxuntas no territorio, como os traballos de zonificación, actividades de educación ambiental, divulgación e sensibilización, a recuperación de especies e rutas conxuntas e a elaboración de plans directores e de ordenamento conxuntos.

DIAGNÓSTICO: PROBLEMÁTICA COMÚN PARA ALCANZAR OS OBIECTIVOS BÁSICOS DA RESERVA DA BIOSFERA

A elaboración do Plan de Xestión Conxunto para a RBTGX require o coñecemento, por unha banda, dos antecedentes e experiencias de cooperación e traballo conxunto no territorio transfronteirizo, tal e como se indica no apartado anterior. Doutra banda, é necesario analizar as fortalezas e debilidades do territorio, identificando oportunidades e ameazas para o desenvolvemento sostible.

A análise realizouse en diferentes áreas: a contorna física do territorio, a poboación e os recursos humanos, o marco socioeconómico, a infraestrutura, a planificación urbana e o patrimonio cultural, o turismo e, finalmente, o contexto institucional desenvolto ao longo dos anos.

Así, o traballo centrouse en analizar a problemática común do territorio transfronteirizo co fin de alcanzar obxectivos fundamentais a medio e longo prazo e definir os campos de actuación e interese común para alcanzar os devanditos obxectivos. Isto permitiu a definición dun ámbito de acción común presentado no Plan, así como a selección e priorización de accións a desenvolver no próximos seis anos.

A continuación preséntase o diagnóstico das debilidades, ameazas, fortalezas e oportunidades da área da Reserva da Biosfera Transfronteiriza Gerês-Xurés:

a) Territorio-medio físico:

O territorio delimitado pola RBTGX, particularmente nas áreas clasificadas do PNPG e do PNBSX, caracterízase, de entrada, polo alto valor do seu patrimonio natural e a existencia de hábitats naturais pouco ou nada fragmentados, así como por unha alta xeodiversidade. Estes hábitats naturais ocupan áreas relativamente extensas a escala europea, comprendendo fundamentalmente a parte alta da Serra do Gerês/Xurés e forman parte da área núcleo da Reserva da Biosfera. Tamén existen outras zonas en excelente estado de conservación, como as carballeiras, algunhas das cales constitúen parches relativamente extensos. Tamén existen áreas con gran potencial para a renaturalización, debido á combinación de varios factores, entre eles o abandono dos usos tradicionais de ocupación do chan con cambios significativos no sistema agro-silvo-pastoril debido á perda progresiva da poboación residente.

O Parque Natural Baixa Limia–Serra do Xurés artículase ao redor dunha serie de contrafortes integrados nas montañas galaico-minhotas: Serra de Laboreiro, Serra do Xurés e Serra da Pena. A pesar de que ao longo destas elevacións establécese a fronteira con Portugal, desde o punto de vista ambiental e do seu aproveitamento polas poboacións humanas constitúen unha unidade dificilmente separable do resto de montañas galaico-minhotas da parte lusa.

Trátase en esencia dun territorio de relevo abrupto, no que escasean as áreas chairas, sometido a un clima caracterizado por grandes contrastes entre as partes altas e as baixas. Nas primeiras, as precipitacións son elevadas e contan cun réxime termométrico contrastado, con invernos longos e rigorosos nas áreas situadas por encima dos 1.000 m.s.n.m. Esta dura climatoloxía atópase suavizada nas áreas baixas, asociadas aos principais cursos fluviais, os cales nalgúns casos discorren por vales moi abrigados e fortemente encaixados, o cal provoca que as precipitacións sexan máis ben escasas dentro do contexto galego, cunha importante seca estival.

Os principais compoñentes bióticos deste espazo natural están claramente relacionados cos territorios atlánticos e centroeuropeos, ademais de contar cunha importante penetración de elementos florísticos e faunísticos de tendencia mediterránea, principalmente a través das áreas meridionais. Supón a presenza de especies e comunidades vexetais e animais cuxa representación en Galicia é practicamente exclusiva, o que supón un alto valor desde o punto de vista da súa significación no relativo á conservación da biodiversidade existente no ámbito de Galicia.

A actividade humana, previsiblemente desenvolvida neste territorio de maneira ininterrompida a partir de fai uns 4.000 anos, foi modelando unha paisaxe en mosaico no que destacan hoxe en día as grandes superficies ocupadas polas matogueiras, medios rochosos e os bosques.

Desde o punto de vista ecolóxico, entre os valores que máis contribúen á consideración deste espazo como unha das áreas de maior interese destaca precisamente a extensión e o estado de conservación desas matogueiras e rochedos, tanto dentro do contexto galego como no noroeste ibérico, desde hai practicamente un século.

A rexión caracterízase pola existencia de amplas áreas forestais, tanto naturais como plantadas, onde predomina a presenza de especies autóctonas. Estes grandes parches de bosque están situados esencialmente en montes comunais e o seu manexo adecuado vese como unha oportunidade importante para a implantación dun proceso de certificación de manexo forestal sostible, beneficiando as accións, o manexo e a conservación dos recursos naturais, os produtos forestais e os usuarios do bosque. As medidas agroambientais e silvoambientais visualízanse actualmente como unha vantaxe para a conservación da natureza e os seus recursos e unha oportunidade para emprender

un verdadeiro esforzo na xestión sostible dos *baldíos* portugueses e as Comunidades de montes veciñais españolas en man común.

As grandes áreas naturais, o elevado valor do patrimonio natural, a diversidade e beleza paisaxística resultante dunha combinación singular das características xeolóxicas deste territorio, das características topográficas de montaña e das condicións climáticas confiren á rexión un forte potencial de atractivo turístico e condicións naturais para o desenvolvemento de incontables actividades recreativas.

As condicións naturais son tamén favorables ao desenvolvemento de actividades económicas relacionadas coa agricultura tradicional e biolóxica, potenciando a promoción dunha política de desenvolvemento sostible que favorece ás poboacións locais (o Home) e que pretende a conservación e valorización da natureza e da biodiversidade (a Biosfera). As plantas aromáticas e medicinais (que antigamente se recollían no hábitat natural e hoxe son cultivadas e comercializadas por varios pequenos produtores locais) son un dos múltiples exemplos.

Os recursos naturais existentes, que continúan sendo o soporte de moitas actividades da poboación residente están, con todo, suxeitos a algunhas vulnerabilidades e presións, das cales se destacan:

- Existencia de lumes forestais de gran extensión e alta frecuencia na última década.
- Existencia dunha área significativa de resinosas que aumentan o risco e severidade dos incendios forestais.
- Existencia de extensas áreas ocupadas por especies vexetais invasoras.
- Presión de herbivorismo e pisado sobre turbeiras, matogueiras higrófilas e uces.
- Fragmentación por urbanismo consolidado, en particular nos vales do Limia e Gerês.
- Limitación da capacidade de intervención con proxectos de expansión e restablecemento de hábitats naturais motivada pola extensa área ocupada por hábitats naturais que non son propiedade pública.
- Cambio climático.
- Presión turística en determinadas épocas do ano e en zonas ecoloxicamente sensibles.

Doutra banda, existen outras limitacións que agudizan os problemas identificados, como situacións de actuación tardía en áreas degradadas, feito que agrava o estado de deterioro; a falta de regulación específica para determinados usos e actividades humanas; os limitados recursos (técnicos e humanos) para unha vixilancia ambiental

adecuada e ben dimensionada; a falta de sinalización adecuada que permita a identificación de áreas ecoloxicamente sensibles, a conciencia pública dos valores naturais presentes e unha xestión máis eficaz do uso público; a reducida capacidade para realizar accións de formación e sensibilización da poboación residente para o bo uso e manexo sostible dos recursos naturais.

Análise (PF-D-O-A)

TERRITORIO – MEDIO FÍSICO	
PUNTOS FORTES	DEBILIDADES
Existencia de áreas relativamente extensas con hábitats naturais pouco ou nada fragmentados.	Territorio moi extenso, cunha gran superficie forestal a controlar.
Aumento das áreas con potencial de renaturalización.	Escasos recursos (técnicos e humanos) para unha vixilancia ambiental adecuada e ben dimensionada.
Elevado valor do patrimonio natural, diversidade faunística, florística e xeolóxica.	Falta de lexislación específica para determinados usos e actividades humanas.
Diversidade e beleza paisaxística.	Actuación tardía nas áreas degradadas, agravando o estado de deterioro.
Gran superficie forestal con presenza de notables especies autóctonas.	Sinalización insuficiente das zonas ecoloxicamente sensibles, que permita a súa fácil identificación e a sensibilización pública cara aos valores naturais presentes e a xestión máis eficaz do uso público.
Xestión forestal das Comunidades de Montes en man común.	Reducida capacidade para a realización de accións de formación e sensibilización da poboación residente para a adecuada utilización e xestión sostible dos recursos naturais.
Condicións naturais favorables para o desenvolvemento de actividades económicas relacionadas coa agricultura en modelos tradicional e biolóxico.	Áreas de gran extensión degradadas por incendios forestais e alta frecuencia de lumes na última década.
Recursos e características naturais cun forte potencial de atractivo turístico e favorables ao desenvolvemento de actividades recreativas e deporte de montaña.	Outras áreas degradadas pola acción do home (puntos de extracción de inertes, desecación de turbeiras, entre outras).
Existencia de augas mineromedicinales, soporte da actividade termal da rexión.	
Existencia das CNAF's (<i>Corpo Nacional de Axentes Florestais</i> , en Portugal) e Axentes	

Facultativos Medioambientais en Galicia , recursos moi importantes para a xestión forestal e prevención de incendios forestais e rurais.

Reforzo da sinalización das Zonas de Protección do Parque, como contribución para a sensibilización pública dos valores naturais presentes e para o cumprimento do réxime de ordenamento e xestión máis eficaz do uso público.

implantación do modelo de co-xestión na parte portuguesa da Reserva, como contribución para o reforzo da articulación institucional e participación dos actores locais, que contribúe, entre outros aspectos, á optimización da xestión.

O Plan de Valorización do PNPG, que integra un conxunto de proxectos de varias entidades (Municipios, ICNF, ADERE-PG, ARDAL, IPVC) que son executados de forma articulada, contribuíndo á conexión de estratexias.

Presión turística en determinadas épocas do ano e en zonas ecoloxicamente sensibles, con impactos diversos na xestión do territorio e preservación dos recursos naturais.

OPORTUNIDADES	AMEAZAS
<p>Situación estratéxica da rexión da RBTGX, podendo funcionar como punto neuráxico entre os núcleos urbanos de Ourense – Braga – Vigo - Porto.</p> <p>Certificación da xestión forestal.</p> <p>Aplicación das medidas agroambientais e silvo-ambientais e dos apoios financeiros asociados.</p> <p>Programas de axudas e actuacións de mellora en cuestión de reforestación e restablecemento de zonas degradadas do medio natural.</p> <p>Elaboración do Plan de Xestión do SIC Peneda-Gerês (Portugal) e a súa</p>	<p>Risco de incendios forestais, agravado pola existencia dunha área significativa de resinosas.</p> <p>Proliferación de áreas ocupadas por especies vexetais invasoras.</p> <p>Perturbación de hábitats, principalmente pola presión de herbivorismo e piso en turbeiras, matogueiras higrófilas e breixos.</p> <p>Fragmentación de hábitats pola construción urbana.</p> <p>Limitación da capacidade de intervención con proxectos de expansión e restablecemento de hábitats naturais</p>

reclasificación como ZEC (Zona Especial de Conservación), no ámbito da Rede Natura 2000, que traerá novas medidas a nivel da xestión e conservación dos valores naturais e a súa compatibilización cos usos e actividades presentes.

Recondución do Plan de Ordenamento do PNPG portugués a Programa Especial, con implicacións a nivel de transposición dun conxunto de normas para os PDM (*Planos Directores Municipais dos Municipios*) que poden contribuír a unha maior integración das políticas sectoriais.

Aprobación do Plan Rector de Uso e Xestión do Parque Natural Baixa Limia-Serra do Xurés.

motivada pola extensa área ocupada por hábitats naturais que non son propiedade pública.

Alteracións climáticas, con particular preocupación para os riscos asociados ás ondas de calor e á frecuencia de incendios, con forte impacto en territorios de uso forestal, agravando en xeral a súa frecuencia e intensidade.

Caza e pesca furtivas.

Introdución de especies exóticas invasoras, tanto animais como vexetais.

b) Poboación e recursos humanos

Segundo as últimas estimacións da poboación (datos de 2020), o territorio da RBTGX está habitado por uns sesenta e tres mil habitantes (55.315 habitantes nos municipios portugueses e 7.778 habitantes nos municipios da parte galega), repartidos en 11 municipios e máis de douscentos núcleos de poboación.

Trátase dunha poboación con fortes tendencias de envellecemento, que diminuíron considerablemente na última década, debido aos fluxos migratorios negativos e as baixas taxas de natalidade.

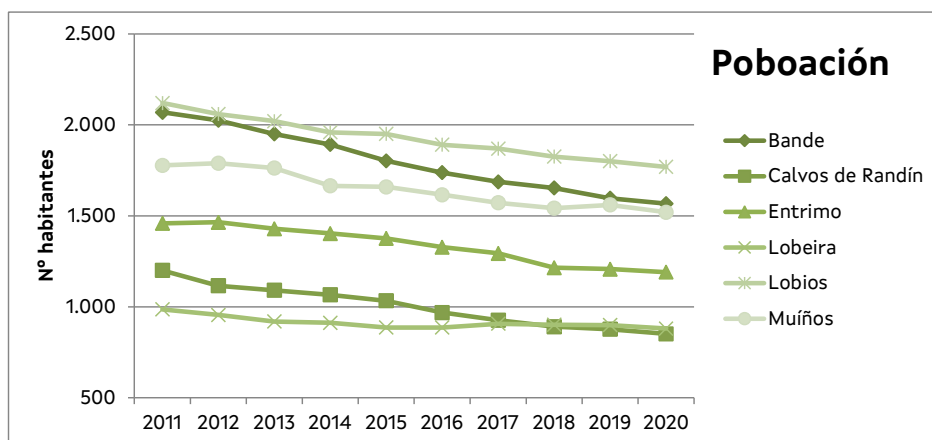

Figura 4: Evolución no número de habitantes nos concellos dentro do Parque Natural Baixa Limia-Serra do Xurés entre os anos 2011 e 2020 (Fonte: Instituto Galego de Estatística).

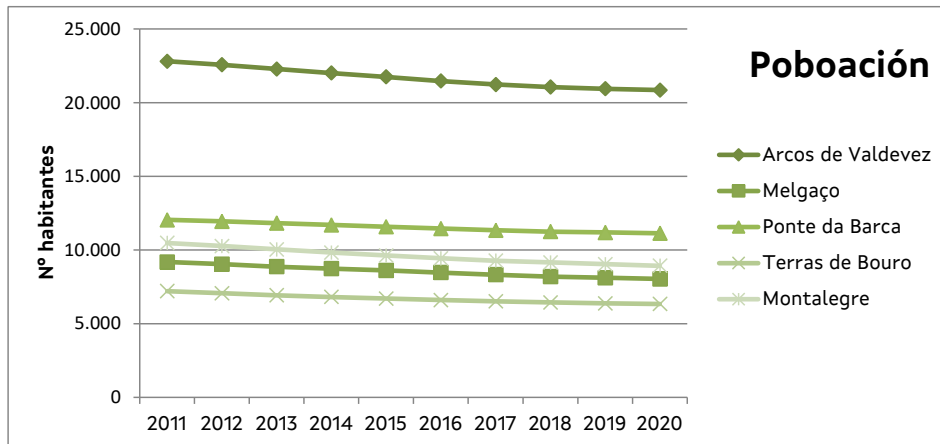

Figura 5: Evolución no número de habitantes nos concellos dentro do Parque Nacional de Peneda-Gerês entre os anos 2011 e 2020 (Fonte: PORDATA – *Base de Dados Portugal Contemporâneo*).

Esta poboación tradicionalmente tivo niveis de escolaridade elementais, marcados polo fracaso escolar e unha marcada tendencia á deserción escolar temperá, a cal foi cambiando progresivamente co aumento da educación obrigatoria e a mellora xeral das condicións de vida do territorio e dos dous países.

Dunha poboación que se ocupaba principalmente pola agricultura e a gandería e que, co paso dos anos, foi superando o illamento da hostile contorna da serra a través dunha actividade marcada por unha cultura comunitaria de axuda mutua e aproveitamento de todos os recursos naturais existentes, comeza a moverse cara ao desenvolvemento dalgunha industria (principalmente produción, sacrificio, procesamento afumado - o tradicional *fumeiro* portugués - e comercialización de produtos cárnicos de razas autóctonas, silvicultura e tamén construción civil).

O sector servizos tamén se foi desenvolvendo en áreas como o turismo, a hostalería, a restauración e a venda polo miúdo de bebidas, produtos alimenticios e outros produtos. O Turismo de Natureza foise consolidando, con varias empresas locais que ofrecen entretemento turístico, aloxamento, restauración e outros servizos asociados ao turismo.

En toda a comarca da Reserva, as cabeceiras municipais, onde se concentran os servizos públicos, os equipamentos sociais e gran parte do comercio, seguen afirmando a súa centralidade fronte aos demais núcleos de poboación, de marcadas características rurais. Así, continúa o éxodo da poboación máis nova desde os pequenos núcleos de poboación cara ás cabeceiras municipais, consideradas como centros de servizos e con mellores oportunidades sociais, especialmente en termos de emprego. Os grandes núcleos urbanos próximos á comarca, a saber, Braga, Viana do Castelo, Ourense e Vigo, tamén

exercen unha forte atracción sobre a poboación nova, xa sexa para estudar, traballar ou vivir. Aínda que en menor medida, parte da poboación sae ao exterior, especialmente a poboación masculina nova, que busca mellores oportunidades e condicións de vida no estranxeiro.

Froito de certo dinamismo no sector dos servizos e o comercio, particularmente no ámbito turístico, algunhas localidades fóra das cabeceiras municipais (especialmente dentro das áreas catalogadas como Parques) lograron manter, e nalgúns casos recuperar, a algúns/ as novos a instalarse no territorio creando novas empresas e postos de traballo. O potencial turístico do territorio e as oportunidades para o desenvolvemento de actividades económicas que sustentan a crecente demanda turística da rexión motivaron tamén o establecemento ou demanda por parte de empresas e recursos humanos do exterior, fenómeno que non pode ser desprezado na análise do potencial desta rexión e a súa capacidade para aproveitar adecuadamente as vantaxes e oportunidades que se lle presentan.

Aínda que o nivel educativo da poboación local foi en aumento, o nivel de formación dos activos (xa que a poboación máis cualificada opta por vivir noutras rexións do país ou no estranxeiro) e, sobre todo, a súa preparación para os novos desafíos no mercado laboral e a capacidade de aproveitar as oportunidades que existen nesta rexión. Tamén existe certa inercia en canto á cooperación e asociatividade entre os actores locais, prevalecendo a acción individual, o que naturalmente ten menores resultados no conxunto do territorio.

Con todo, existe na rexión un número considerable de asociacións de desenvolvemento local, que actúan a varios niveis e con obxectivos comúns de desenvolvemento, e que dalgunha maneira contribuíron ao establecemento de liñas estratéxicas de actuación no territorio, concretamente en materia de formación para a empregabilidade en actividades emerxentes, apoio a actividades económicas e posta en valor de produtos locais, recualificación de espazos rurais e patrimonio construído, posta en valor do patrimonio cultural, cualificación e promoción turística, entre outros. Estas asociacións e outras institucións locais, como os municipios, ADERE-PG, as ADL (en Portugal) e os dous Parques, son fundamentais na canalización dos fondos europeos e na súa aplicación en iniciativas locais que poidan contribuír á dinamización do territorio e á creación de condicións que faciliten un mellor aproveitamento do potencial da rexión, tendo sempre en conta o seu potencial humano.

Análise (PF-D-O-A)

POBOACIÓN E RECURSOS HUMANOS	
PUNTOS FORTES	DEBILIDADES

<p>Forte aposta no traballo de participación social e de integración interinstitucional, así como no desenvolvemento de estratexias de actuación comúns.</p> <p>Mellora da calidade de vida da poboación nas últimas décadas.</p> <p>Alta identificación da poboación co territorio, incluíndo a poboación nova.</p> <p>Existencia de Asociacións de Desenvolvemento Local que contribúen activamente na dinamización do territorio.</p> <p>Iniciativas locais de formación para a empregabilidade en actividades emerxentes e estratéxicas para o desenvolvemento do territorio (guías, turismo, artesanía, apicultura, gastronomía, etc.).</p> <p>Acceso a iniciativas comunitarias de desenvolvemento local e creación de emprego.</p> <p>Melloría progresiva dos servizos sociais, cada vez máis orientados para a terceira idade (franja maioritaria da poboación).</p> <p>Aparición de novas empresas e pequenos negocios, asociados sobre todo á actividade turística.</p> <p>Situacións de pluriactividade, con consecuente aumento do rendemento familiar.</p>	<p>Poboación dispersa.</p> <p>Envellecemento da poboación.</p> <p>Alto nivel de movementos migratorios (emigración da poboación máis nova), con consecuencias en termos de poboación activa e natalidade.</p> <p>Éxodo da poboación máis nova e cualificada ás cabeceiras municipais ou outros núcleos urbanos próximos.</p> <p>Diminución da poboación.</p> <p>Escasa oferta de empregos de calidade.</p> <p>Emprego estacional e precario nas zonas máis turísticas.</p> <p>Falta de estratexias asociativas entre os axentes locais, económicos e institucionais, prevalecendo en moitos casos as iniciativas individuais en detrimento das estratexias comúns e complementarias.</p> <p>Baixo nivel de capacitación da poboación local, principalmente en termos de tecnoloxía, e falta de preparación para as demandas do mercado laboral e para aproveitar as oportunidades que se presentan na rexión.</p> <p>Dificultade das empresas para atraer man de obra cualificada (local e estranxeira).</p> <p>Dependencia da poboación en relación coas cabeceiras municipais.</p>
OPORTUNIDADES	AMEAZAS
<p>Imaxe positiva do turismo na rexión, mellorando a confianza local nas súas propias capacidades de desenvolvemento.</p>	<p>Percepción por parte da poboación residente da existencia dos Parques como factor limitante en canto ao uso da</p>

<p>Percepción de interese por parte de diferentes sectores no desenvolvemento do territorio.</p> <p>Existencia de políticas activas de emprego como forma de adecuar a oferta educativa ao mercado laboral.</p> <p>Boas perspectivas de desenvolvemento e cualificación para algúns sectores de actividade (turismo, servizos sociais).</p> <p>Existencia de diferentes nichos de mercado que poidan dar lugar a novas iniciativas empresariais e creación de emprego.</p> <p>Apoio ao investimento en sectores estratéxicos de actividade: turismo, sector social, agricultura, silvicultura, entre outros.</p> <p>Acceso máis fácil á formación profesional.</p>	<p>propiedade e a realización de determinadas actividades.</p> <p>Relativa desconfianza cara ao asociacionismo e o cooperativismo.</p> <p>Forte dependencia das subvencións.</p> <p>Éxodo de poboación xoven e cualificada.</p> <p>Falta de confianza entre a poboación de maior idade no desenvolvemento da zona.</p> <p>Perda de servizos por baixa rendibilidade e/ou ausencia de persoas usuarias.</p> <p>Insuficiencia de infraestruturas e recursos públicos como garderías, residencias da terceira idade, servizo de atención a persoas enfermas, etc.</p> <p>Pandemia da Covid-19, con forte impacto sobre a vida das poboacións.</p>
--	--

c) Marco socioeconómico

A estrutura socioeconómica no territorio da RBTGX cambiou significativamente nas últimas décadas. Dunha poboación que se dedicaba fundamentalmente á agricultura e á gandería, asistimos, paulatinamente e sobre todo a partir da década dos 80, a un cambio desta importancia, pasando o sector primario a ser o sector con menor representación no conxunto da poboación ocupada. A estrutura socioeconómica nos concellos da RBTGX segue agora a tendencia da externalización, producíndose tamén un fortalecemento do sector secundario, o que reflicte a progresiva perda de importancia da agricultura como actividade dominante e como principal fonte de ingresos e a súa transformación nunha actividade secundaria.

Aínda que dominou nas últimas décadas, o certo é que o sector primario xa non era capaz, por si só, de xerar ingresos que permitisen un nivel de vida razoable. Tratábase fundamentalmente da agricultura familiar, que subsistía (e subsiste) asociada a outras fontes de ingresos, como as rendas institucionais (pensións de vellez e invalidez) e as rendas estranxeiras que compoñían a renda familiar. Máis recentemente, os subsidios tamén xurdiron como un importante complemento económico, ao mesmo tempo que apoian ou garanten a continuidade dalgunhas actividades agrícolas. Cabe sinalar, con todo, que a perda de poboación ocupada no sector primario tradúcese, nalgúns casos, no

seu traslado a unha industria directamente asociada á produción animal: o sacrificio de animais, preparación e conservación de carnes e produtos cárnicos, que inclúe o tradicional *fumeiro* portugués.

A actividade agropecuaria, outrora a actividade dominante, dá lugar agora a unha pequena industria local de produtos de calidade, nalgúns casos de produción ecolóxica (produtos cárnicos de razas autóctonas, diversos produtos agrícolas -como millo, centeo, pataca e hortalizas diversas- así como veu, mel, plantas aromáticas e medicinais, artesanía, etc.). A produción obtida non permite, en xeral, a colocación de produtos competitivos nos mercados tradicionais, pero a súa calidade pode ser explotada en mercados específicos que valoran a calidade por encima dos custos. Esta posta en valor dos produtos pode aplicarse tamén ás actividades humanas que se desenvolven na zona, asegurando un desenvolvemento socioeconómico en harmonía cos obxectivos dunha Reserva da Biosfera. Tamén pode servir como base para outras áreas en expansión como o turismo de natureza, hoteis e restaurantes locais.

A silvicultura tamén pode constituír unha importante fonte de ingresos para a zona, concretamente a través das actividades que desenvolven os órganos de xestión das Comunidades de montes (Galicia) e os Baldíos (Portugal), e para as que o territorio recibiu importantes incentivos (Plan Zonal para o PNPG en 2005; Intervencións Territoriais Integradas para o Sitio Peneda-Gerês en 2007, no ámbito de PRODER; dos sectores agrícola e forestal) para mellorar o medio ambiente, a xestión das zonas rurais e a calidade de vida, preservando os recursos naturais utilizados.

O sector industrial emprega a unha parte importante da poboación activa. A maior parte desta man de obra é absorbida pola construción civil e tamén por actividades directamente asociadas ás actividades e produtos agrícolas, que inclúe a transformación, elaboración e envasado de produtos agroalimentarios (viño, elaboración e conservación de carnes e produtos cárnicos, mel e marmeladas, entre outros).

O sector terciario foi cobrando importancia, sendo hoxe en día o principal empregador. A poboación ocupada no sector terciario divídese en diferentes ramas de actividade, cunha maior concentración en actividades relacionadas co turismo nalgúns locais, como hoteis, restaurantes, comercio polo miúdo de bebidas, produtos alimenticios e outros produtos. Nas cabeceiras municipais, os servizos públicos seguen sendo o principal empregador. Nos núcleos de poboación integrados dentro dos Parques, os servizos públicos son aínda escasos, o comercio está pouco diversificado e a poboación ocupada distribúese entre diferentes ramas de actividade, atopándose ao nivel de actividades directa ou indirectamente relacionadas co turismo que se comproba con maior dinamismo. Debido á riqueza e diversidade do seu patrimonio natural e histórico-cultural, que ditaron as súas diversas clasificacións internacionais, toda a Reserva da Biosfera conta cunha gran variedade de puntos de interese para o Turismo de Natureza

(patrimonio natural, histórico-cultural e edificado; etnografía; artesanías, produtos locais, etc.) en modelos sostibles. Isto non só dinamizará á economía local, tamén servirá de exemplo para o desenvolvemento do turismo en toda a Rexión.

Pódese concluír que a Reserva da Biosfera presenta interesantes contextos e potencialidades de desenvolvemento socioeconómico, que deben ser pensados nun modelo de desenvolvemento sostible e de posta en valor do seu patrimonio natural e cultural. Como oportunidades de desenvolvemento, destacamos o uso de técnicas agrícolas e forestais sostibles, a posta en valor do patrimonio natural e histórico-cultural mediante un adecuado turismo de natureza, así como medidas de apoio ao desenvolvemento local, baseadas na posta en valor dos produtos locais, a certificación de calidade e a recuperación do patrimonio, a posta en valor e promoción das infraestruturas de acollida e recepción de visitantes, así como os centros de información e interpretación do territorio. Trátase de medidas que xa están en desenvolvemento e que merecen continuar, concretamente a través da aplicación de proxectos ao apoio financeiro da Unión Europea, cuxas liñas de actuación apuntan a favor de proxectos integrados que favorezan o desenvolvemento socioeconómico das zonas máis desfavorecidas, mediante o uso adecuado dos recursos endóxenos e tendo en conta a protección do medio ambiente e dos valores naturais e culturais.

Análise (PF-D-O-A)

MARCO SOCIOECONÓMICO	
PUNTOS FORTES	DEBILIDADES
<p>Tradición agrícola da rexión.</p> <p>Progresivo crecemento e desenvolvemento cualitativo do sector turístico.</p> <p>Aparición de novas empresas e pequenos negocios, principalmente asociados ao turismo, a gastronomía, aos viños e outros produtos locais.</p> <p>Existencia dunha ampla gama de produtos agroalimentarios locais e razas autóctonas con potencial de certificación e comercialización; existencia de produtos xa certificados.</p> <p>Condicións naturais favorables ao</p>	<p>Baixo nivel de ingresos da poboación.</p> <p>Escaso espírito emprendedor e gran dependencia de iniciativas e subvencións públicas.</p> <p>Dificultades, de diversa índole, para atraer novos investimentos (pequena industria, por exemplo).</p> <p>Actividade económica moi concentrada nas cabeceiras municipais.</p> <p>Dinámica económica moi dependente da estacionalidade turística.</p> <p>Sector primario:</p>

desenvolvemento da agricultura en modelos biolóxicos.

Situacións de pluriactividade (actividade económica principal complementada con outra actividade secundaria, moitas veces ligada ao turismo), co consecuente aumento da renda familiar.

Certo dinamismo en canto á pequena industria directamente asociada á actividade e os produtos agrícolas, nalgúns casos utilizando o método de produción orgánico (produtos cárnicos de razas autóctonas, produtos agrícolas diversos -como millo, centeo, patacas e hortalizas varias- viño, mel) plantas aromáticas e medicinais, artesanía, etc.

Existencia de estratexias de desenvolvemento integradas, comúns a todo o territorio (Reserva da Biosfera), facilitando así o acceso aos fondos comunitarios.

Valorización crecente dos produtos locais tradicionais.

Xurdimento dalgunhas iniciativas locais para establecer canles de comercialización, do produtor ao consumidor (cadeas curtas de comercialización).

Implantación progresiva do autoemprego e do teletraballo.

Progresiva perda de importancia das actividades agrícolas.

Forte dependencia das subvencións.

Características da terra non aptas para o desenvolvemento agrícola.

Envellecemento da poboación dedicada á agricultura.

Baixo nivel de innovación tecnolóxica, destacándose a falta de modernización dos sistemas de rega e cultivo.

Fraxilidade (insuficiente e pouco dinámica) das canles de venda.

Sector secundario:

Falta de coordinación co sector agrícola, desperdiciando recursos potenciais (procesamento de produtos agroalimentarios).

Escasa implantación de empresas manufactureiras.

Tecido produtivo pouco diversificado.

Sector terciario:

Concentración dos servizos, especialmente os públicos, nas cabeceiras municipais.

Falta de formación por parte dos empresarios e profesionais do sector.

Forte presenza de empresas familiares, con modos de xestión obsoletos.

Pouca formación en técnicas de venda, marketing e atención ao cliente.

Comercio pouco diversificado e moi concentrado.

	<p>Forte estacionalidade da demanda turística.</p> <p>Operación estacional de moitos establecementos comerciais, especialmente restaurantes.</p> <p>Falta de comercio local (abastecemento de primeira necesidade) en varios pobos do territorio, o que dificulta o seu atractivo turístico.</p>
OPORTUNIDADES	AMEAZAS
<p>Boas perspectivas de desenvolvemento para algúns sectores de actividade, especialmente o turismo e as actividades relacionadas con el.</p> <p>Existencia de diferentes nichos de mercado que poidan dar lugar a novas iniciativas empresariais e creación de emprego.</p> <p>Potencial para o uso de técnicas agrícolas sostibles, con boas oportunidades para a creación de produtos certificados.</p> <p>Potencial uso de técnicas forestais sostibles, con boas oportunidades para a certificación da xestión forestal e a mellora dos produtos forestais.</p> <p>Potencial de valorización do patrimonio natural e cultural, favorable ao desenvolvemento do turismo de natureza.</p> <p>Utilización de axudas estatais e europeas.</p> <p>Fondos nacionais e europeos de apoio á recuperación económica (PRR; <i>Fundos do Plano de Recuperação e Resiliência, orixinado pela COVID- 19</i>).</p> <p>Fondos da Unión Europea para 2021-2027, para apoiar o investimento en sectores estratéxicos de desenvolvemento e cohesión</p>	<p>Falta de asociacionismo e cooperativismo, prexudicando o potencial dalgúns sectores, en particular as actividades agrícolas, a transformación de produtos agroalimentarios e a súa comercialización.</p> <p>Falta de estratexias dinámicas de comunicación e relación entre os diferentes sectores de actividade, a nivel municipal e na rexión da Reserva.</p> <p>Risco de redución das subvencións agrícolas e outras axudas financeiras europeas.</p> <p>Falta de confianza da poboación maior no desenvolvemento da zona e éxodo da poboación máis nova.</p> <p>Pandemia da Covid-19, polo forte impacto sobre a vida das poboacións e actividades económicas, especialmente no sector turístico. Ameaza de quebra do dinamismo económico do territorio, moi dependente do turismo.</p>

territorial.	
--------------	--

d) Infraestruturas, urbanismo e patrimonio cultural

Nos últimos anos produciuse unha importante mellora da infraestrutura urbana e da rede de equipamentos sociais que contribuíron a unha mellora na calidade de vida das poboacións. Esta evolución produciuse sobre todo en canto ás infraestruturas básicas, como a rede de abastecemento de auga, enerxía e saneamento, a rede viaria e o transporte público, cunha importante mellora na accesibilidade, a rede sanitaria e o equipamento socio-asistencial, así como no relativo a equipamentos de lecer, deportivos e culturais.

A mellora da rede viaria experimentada nos últimos anos (aumento do número de vías e mellora das vías existentes), mellorou a accesibilidade á poboación residente. Isto tamén facilitará o acceso ás numerosas persoas visitantes que se achegan á comarca. Esta evolución, que se traduce nun aumento do tráfico de automóbiles, non estivo debidamente acompañada de medidas de xestión do tráfico e de xestión de persoas visitantes, non incluíndo, en particular, actuacións en materia de creación de prazas de aparcamento, implantación dun sistema de sinalización (direccional e informativa) adecuados e estratéxicos para a xestión de fluxos e o fomento do transporte alternativo e/ou colectivo, dando lugar a situacións de perturbación tales como: estacionamento desordenado, conxestión dalgúns carrís durante o período estival e tránsito de visitantes por carrís secundarios construídos para servidume aos terreos comunais e Montes veciñais en man común ou agrícolas. Moi recentemente, realizáronse importantes investimentos nunha zona especialmente crítica para a xestión do tráfico de visitantes - Mata de Albergaria, na parte portuguesa- con mellora da rede viaria e creación de prazas de aparcamento, que melloraron significativamente a xestión do uso público e reducen os impactos directos sobre a conservación da natureza e a biodiversidade.

En canto á análise das infraestruturas existentes, xa sexa en termos cuantitativos, cualitativos e tipolóxicos, é importante ter en conta, ademais da poboación residente, a poboación considerada "flotante", é dicir, os emigrantes que retornan temporalmente ás súas casas cada ano, normalmente por períodos non superiores a un mes e normalmente no verán, así como uns poucos miles de turistas que visitan a rexión tamén por períodos curtos e maioritariamente concentrados na tempada estival. De feito, parece que esta "poboación flotante" foi decisiva na decisión dalgúns investimentos importantes, públicas e privadas, en infraestrutura e equipamento, concretamente en termos de grandes desenvolvementos turísticos, novas áreas comerciais e conxuntos habitacionais, que á súa vez dinamizan outras pequenas infraestruturas e proxectos.

En canto á calidade urbanística e a evolución do chan urbano, destácanse os seguintes aspectos principais:

Contrariamente ao ocorrido historicamente, cando o uso urbano baseábase en áreas con solos pobres ou afloramentos rochosos mentres que as áreas produtivas (solos máis ricos) destinábanse a fins relacionados con actividades agro-silvopastoriles, hoxe verifícase que o espazo urbano tende a ocupar as antigas áreas agrícolas. Así, pérdense os referentes e modelos tradicionais de ocupación do territorio.

En xeral, a análise da evolución do solo urbano reflicte o abandono dos centros históricos a favor da nova construción, cun desprazamento da poboación cara a zonas máis amplas e máis próximas a vías de comunicación favorables, onde se permite a construción de edificacións de maiores dimensións, tanto a nivel volumétrico e de implantación como mesmo no tipo de linguaxe adoptada. Así, os centros históricos están a perderse como espazos habitables, degradándose e deshabitándose e non ofrecendo as condicións de vida actualmente desexadas pola poboación, tanto en termos de espazo habitacional como de espazos públicos.

Máis recentemente, comezouse a sentir cambios de comportamento coa recuperación dalgúns edificios dentro dos centros históricos, incentivados por programas de financiamento, tanto en termos de desenvolvemento local como relacionados co turismo nas zonas rurais. Nesta perspectiva, a reconstrución de edificacións en espazos rústicos comeza a ter unha gran presenza no territorio, con usos fundamentalmente vinculados á vivenda e ao turismo, valorizando en gran medida os asentamentos rurais e beneficiándoos desde o punto de vista do seu atractivo turístico.

Tamén existen casos de segunda residencia nalgunhas parroquias da rexión, o que pode verse como unha oportunidade para a renovación urbana das aglomeracións. A segunda vivenda xorde da iniciativa dos/as nativos/as, que vivindo fóra do seu territorio de orixe manteñen unha forte relación coa terra e a familia, así como por parte dos/as cidadáns/ás dos grandes centros urbanos, que buscan neste espazo a tranquilidade e o ambiente que as cidades non ofrecen. Este tipo de iniciativas deben por tanto ser apoiadas, con atención e buscar un marco adecuado para que non se constrúan edificacións dispersas e desordenadas. Neste sentido, é importante dotar os espazos de uso urbano do valor engadido necesario para o establecemento da poboación residente e que sirvan á vez como centros de atracción para a chegada de novos/as habitantes (primeira ou segunda vivenda). A cualificación do espazo urbano, en ámbitos tan diversos como o tratamento dos espazos públicos, a creación de zonas de aparcamento, a planificación do tráfico de vehículos, a definición da forma urbana, a implantación dalgúns equipamentos de reducidas dimensións (escolas, apoio á poboación e ás persoas visitantes, entre outros), poden permitir potenciar os asentamentos rurais como centros dinámicos e atractivos para vivir, traballar e recrearse.

En certos lugares preséntase un crecemento urbano desordenado e a construción ao longo dos eixos de circulación debido a diversos contextos, dos cales se destaca a gran

presión turística e o cambio de unidade territorial (relación entre a aglomeración urbana e as áreas produtivas). A presión turística é sen dúbida unha causa importante de certo “mal urbanismo”, con casos de construción de grandes infraestruturas e equipamentos turísticos mal enmarcados e con reflexos negativos sobre a paisaxe, sobre as características arquitectónicas dos núcleos tradicionais, pero tamén sobre o nivel de presión humana. Nestes casos (presión turística), a idea presentada anteriormente sobre a vantaxe de mellorar o espazo urbano pode paliar o problema da presión urbana e humana en zonas críticas pola existencia de novos polos de atracción (núcleos recalificados).

A cualificación do espazo urbano nos núcleos poboacionais da Reserva implica tamén a recualificación e posta en valor do patrimonio histórico edificado, clasificado ou non. Nos últimos anos realizouse un gran esforzo de recuperación do patrimonio construído, o que corresponde a un investimento moi importante, na súa maioría pública, pero tamén de proxectos de iniciativa privada. Ademais da restauración, as iniciativas públicas han buscado a integración, difusión e funcionalidade do patrimonio, tendo como beneficiarios directos tanto á poboación residente como ás persoas visitantes. Os investimentos que se realizaron están, na súa maior parte, enmarcadas en proxectos comunitarios e permitiron a recuperación paulatina de moitos núcleos rurais, contribuíndo a incrementar a calidade de vida da poboación residente e potenciar o nivel de atractivo do lugar, con beneficios en termos do seu potencial turístico e, por tanto, das súas oportunidades de dinamización socioeconómica. Con todo, existe un certo abandono das tipoloxías construtivas tradicionais destinadas á primeira vivenda, así como a utilización de materiais menos adecuados. Isto pode dar lugar a unha perda irreversible do valor patrimonial, ou reducir o efecto dos investimentos realizados na recuperación dos núcleos de poboación.

Parte do patrimonio arquitectónico existente tamén ten valor etnográfico, pois presenta elementos asociados a prácticas agrícolas, relixiosas e outras. Algúns destes elementos aínda se atopan en uso, noutros casos a súa recuperación permitiu o seu uso novamente, mantendo o uso tradicional ou unha nova función.

Ademais do patrimonio arquitectónico, a Reserva da Biosfera tamén é moi rica en canto a patrimonio arqueolóxico. Impulsáronse algúns proxectos con vistas á conservación e posta en valor de monumentos e restos arqueolóxicos, ben a través da súa clasificación, ben a través da súa interpretación, musealización e difusión pública. Estes proxectos foron moi importantes para promover novas actividades turísticas, relacionadas co interese cultural da rexión.

Análise (PF-D-O-A)

INFRAESTRUTURAS, URBANISMO E PATRIMONIO CULTURAL

PUNTOS FORTES	DEBILIDADES
<p>Mellora progresiva da infraestrutura básica e dos equipamentos sociais e de saúde.</p> <p>Mellora progresiva da rede viaria.</p> <p>Gran riqueza patrimonial arquitectónica e arqueolóxica, con varios elementos catalogados.</p> <p>Bo estado de conservación do patrimonio.</p> <p>Clasificación da paisaxe cultural de Sistelo (Portugal).</p> <p>Alta prioridade por parte da poboación e institucións locais para a posta en valor do patrimonio.</p> <p>Iniciativas locais (proxectos públicos) para a conservación e posta en valor de elementos do patrimonio arqueolóxico, incluídos museos e ecomuseos.</p> <p>Número de iniciativas crecente para recalificar o patrimonio arquitectónico tradicional e os centros urbanos.</p> <p>Existencia de aldeas clasificados como "<i>Aldeias de Portugal</i>".</p> <p>Incremento do número de segundas residencias, con impacto na recualificación de núcleos urbanos e edificios baleiros.</p> <p>Existencia de novas infraestruturas para o turismo de natureza, orientadas ao descubrimento do territorio, destacando a Gran Ruta Transfronteiriza Gerês-Xurés (300 km).</p>	<p>Concentración das infraestruturas (social, escolar, sanitaria, etc.) nas cabeceiras municipais, creando unha dependencia relativa do resto de núcleos.</p> <p>Baixa frecuencia de transporte público desde as cabeceiras comarcais aos pobos e entre os distintos municipios.</p> <p>Situacións de abandono de centros históricos a favor de nova construción.</p> <p>Tendencia á ampliación dos perímetros urbanos, provocada pola ocupación progresiva do solo urbano.</p> <p>Crecedemento urbano desordenado en determinadas áreas (identificadas).</p> <p>Dificultade de accesibilidade (malas vías de comunicación) a certas zonas máis afastadas e mala conectividade interna.</p> <p>Malas telecomunicacións en determinadas zonas (rede móbil e Internet).</p> <p>Ausencia dun estándar a seguir para a reconstrución de edificios, con consecuencias na descaracterización dos núcleos tradicionais e falta de criterios estéticos.</p> <p>Escasa oferta de infraestruturas e servizos básicos para explorar determinadas zonas da Reserva da Biosfera para o turismo.</p>

<p>Receptividade e interese xeral da poboación local pola reconstrución ou recualificación das súas vivendas, mantendo o deseño tradicional, constituíndo un valor engadido para a valorización dos núcleos poboacionais e o seu potencial turístico.</p>	
OPORTUNIDADES	AMEAZAS
<p>Estratexias locais e rexionais para a posta en valor e difusión do patrimonio cultural, fomentando a súa conservación.</p> <p>Utilización das políticas de rehabilitación do patrimonio construído.</p> <p>Harmonización dos diferentes instrumentos de ordenación e ordenación do territorio.</p>	<p>Dificultades na obtención de fondos para a reconstrución e recualificación do patrimonio edificado, debido aos requisitos esixidos.</p> <p>Relativo abandono de tipoloxías construtivas tradicionais, ou de determinados materiais, que pode supoñer a perda irreversible do valor patrimonial.</p> <p>Falta de recursos económicos para destinar á investigación e recuperación do patrimonio.</p>

e) Turismo

A rexión da RBTGX ten un gran valor ecolóxico, ambiental e cultural e é, por tanto, posuidora dun gran potencial turístico. O turismo é unha actividade importante nesta rexión e valórase cada vez máis no contexto socioeconómico local debido á perda de importancia doutras actividades económicas, a saber, a agricultura e o pastoreo, que están relativamente desenvolvidas en certas áreas.

Recoñécese que o turismo veu, directa e indirectamente, contribuíndo ao desenvolvemento económico local e mellorando as condicións de vida da poboación residente.

O desenvolvemento do turismo na rexión permitiu o xurdimento e dinamización doutras actividades e servizos, beneficiando á poboación local a través da creación de novos postos de traballo e oportunidades económicas. Exemplo diso é a importancia da construción civil e a expresión do comercio nalgunhas localidades da rexión.

Outra vantaxe importante para a economía e a poboación local foi o fomento da produción e comercialización de produtos locais, concretamente de agroalimentarios. Na rexión prodúcese diversos tipos destes produtos (mel, marmeladas, tés, afumados,

viño, carne de vacún e caprino de razas autóctonas, pan, doces tradicionais, etc), algúns dos cales están certificados.

Ademais do sector privado, o papel das institucións foi importante para o desenvolvemento do turismo, especialmente os municipios, os parques e as Asociacións de Desenvolvemento Local. O dinamismo observado tampouco sería posible sen as oportunidades de investimento que ofrecen os programas comunitarios. A rexión beneficiouse de varios proxectos aplicados a programas comunitarios, impulsados polas principais institucións locais, destinados á valorización e conservación do medio ambiente e o patrimonio cultural, mellorando as condicións (infraestruturas, servizos e recursos humanos) de visita ao territorio, para o desenvolvemento sostible de actividades económicas que se baseen no aproveitamento de recursos endóxeos, entre outras pautas de actuación.

Froito da súa máis antiga tradición turística (século XVIII) e da súa clasificación como Espazo Protexido en 1971, a zona portuguesa, circunscrita polos municipios que compoñen o Parque Nacional de Peneda-Gerês, está máis desenvolvida turisticamente que a parte galega. Os dous territorios nacionais, con todo, teñen unha longa tradición termal, con balnearios consolidados e balnearios en fase de crecemento. O turismo termal é unha das imaxes turísticas da comarca, que coñeceu un interesante dinamismo, non só pola recente renovación e reconversión dos balnearios existentes, senón tamén pola perspectiva de novos investimentos que permitiron a reapertura dun antigo balneario (Termas do Peso, no municipio de Melgaço).

Como consecuencia das condicións naturais e culturais existentes, o turismo asociado á natureza e o medio rural é o segmento máis expresivo de toda a Reserva da Biosfera, e foi un motor de desenvolvemento do sector hostaleiro, actividades de animación turística, servizos de restauración e pequenas empresas (artesanía e produtos locais, cafeterías, etc.)

En xeral, a actividade turística na rexión RBTGX é fortemente estacional e con algunhas asimetrías territoriais en canto á oferta de infraestrutura e servizos turísticos. Certas áreas e núcleos poboacionais rexistran unha maior dinámica turística, debido á súa localización privilexiada, concretamente preto das principais vías de acceso e as súas condicións básicas favorables á atracción de persoas visitantes, aínda que a tendencia é a atenuar estas diferenzas.

A forte estacionalidade da demanda turística pode ter consecuencias negativas no territorio, podendo mesmo afectar ao desenvolvemento sostible e de calidade do turismo na rexión. De feito, moitos dos beneficios económicos e sociais que induce o turismo tamén terminan sendo de tendencia estacional. Un exemplo diso é a creación de emprego nos meses de verán, o que non beneficia á cualificación da man de obra

empregada no sector e a estabilidade económica e social das familias. Doutra banda, comprobouse que moitos establecementos turísticos, en particular os restaurantes, optan por pechar nos meses de inverno, prexudicando a oferta turística xeral. Para tentar contrarrestar a estacionalidade, creáronse algúns programas e actividades de entretemento en épocas de menor demanda turística, que convén seguir fomentando.

En canto á demanda turística (número de persoas visitantes) tamén existe unha desigualdade na distribución do fluxo das mesmas na rexión, con maior demanda na parte portuguesa, particularmente na zona do Parque Nacional situada no municipio de Terras de Bouro (Gerês). Con todo, os datos dos últimos anos revelan un maior equilibrio na distribución do fluxo de persoas visitantes, situación á que contribuíron as Portas do PNPG (con distintas dinámicas de atractivo turístico no seu territorio), a dinamización e difusión de novos espazos atractivos dispersos polo territorio da reserva e a instalación de novas unidades de aloxamento e infraestruturas turísticas fose dos principais centros de demanda.

A pesar do alto número de persoas visitantes, o problema da masificación turística aínda non se presenta nesta rexión. Con todo, considérase que determinadas zonas sofren certa presión turística durante a tempada estival, que carecen de medidas de xestión adecuadas. Este é o caso, por exemplo, do eixo Portela do Homem– Caniçada, que abarca todo o val do Gerês, que segue presentando fortes limitacións derivadas do exceso de visitantes durante a tempada estival. Tamén se refire ao problema das actividades de lecer nas áreas dos lagos (Rio Homem, Arado, Conho, Fafião, Ribeira de Cabril, entre outros), que se foi agravando co tempo, acudindo cada vez máis visitantes a estes espazos. Moitos deles son de difícil acceso, onde se produciron graves accidentes e perdas humanas. Actualmente, atópanse en marcha algúns proxectos públicos, e outros en programación, para buscar controlar e mellorar a xestión das visitas nestes lugares.

Aínda que é importante para a economía local, aumentar o número de visitas non debe ser un obxectivo primordial para a rexión da Reserva, considerando que é máis importante lograr un maior equilibrio na distribución temporal e espacial desas visitas ao longo do ano e un incremento do tempo medio de estancia dos turistas. Esta é tamén a situación máis conveniente en termos de capacidade de carga na rexión. Desta forma, o territorio buscou investir en proxectos de valorización turística que contribúan á redución da estacionalidade e dispersión de fluxos. Un bo exemplo é a creación da Gran Ruta Transfronteiriça Gerês-Xurés, un percorrido peonil de 300 km que percorre toda a Reserva de forma circular, potenciando os seus recursos naturais, culturais e paisaxísticos e animando o paso polos pobos, onde contan con servizos de atención ás persoas visitantes e onde se poden impulsar novos negocios (creación de oportunidades).

En canto á caracterización dos principais sectores de actividade turística e servizos ao/á visitante (aloxamento, restauración e gastronomía, actividades de animación turística, servizos de información, etc.), destacan os seguintes aspectos:

- No que respecta aos aloxamentos turísticos no territorio da RBTGX, nos últimos anos produciuse unha importante evolución en termos cuantitativos e cualitativos e tamén unha maior diversificación de tipos de desenvolvemento. Con todo, recoñécese que o potencial turístico de varias zonas non foi aproveitado adecuadamente debido á falta de infraestruturas de aloxamento. Con todo, existe a expectativa de que a Gran Ruta Transfronteiriça Gerês-Xurés poida desencadear a creación de novos servizos de apoio aos usuarios da mesma, principalmente en termos de aloxamento en lugares que carecen diso, así como en termos de oferta de restauración.

Os tipos de aloxamento máis importantes na rexión son as empresas de turismo rural, as empresas hostaleiras (hoteis, pensións, pousadas, apartamentos turísticos, etc.), os cámpings e os aloxamentos locais. En xeral, as unidades de aloxamento existentes son de alta calidade. Tamén se realizaron esforzos para certificar a calidade deses aloxamentos e outros servizos turísticos. En particular, no caso portugués fíxose a través do recoñecemento dos desenvolvementos turísticos como “Turismo de Natureza” (que cumpre coas normas promulgadas cun respaldo legal), e no caso de Galicia, a través da marca “Q de calidade turística”.

O crecemento e a mellora das unidades de aloxamento foron en parte proporcionados polas oportunidades de investimento que xurdiron ao abeiro do último Marco Comunitario de Apoio, con liñas de financiamento específicas para este tipo de iniciativas.

A promoción do aloxamento na parte portuguesa realízase principalmente a Central de Reservas de Aloxamento ADERE-PG (www.adere-pg.pt), que permitiu a promoción conxunta da oferta de aloxamento. Tamén xurdiron outras plataformas de promoción e venda de aloxamentos e outros servizos turísticos, por iniciativa de empresas locais, demostrando unha maior madurez e cooperación empresarial.

- En canto aos establecementos de restauración, a oferta na rexión varía desde restaurantes que ofrecen unha cociña típica baseada en produtos agroalimentarios locais (en menor número) ata establecementos que serven unha carta considerada máis internacional. Nos últimos anos, por mor dos cambios na lexislación do sector, con requisitos cada vez máis estritos (HACCP; *Normas de hixiene e segurança alimentaria*), produciuse unha mellora na calidade dos servizos prestados e unha crecente preocupación respecto a a oferta de pratos gastronómicos característicos da rexión, dando un maior valor ás razas autóctonas.

- En canto ás actividades de lecer turístico, en particular o turismo de natureza, a RBTGX ten un gran potencial e unha importante oferta, especialmente no lado portugués, de actividades e servizos. A existencia de dous Parques e as características físico-xeográficas e ambientais atraen á comarca cada ano a miles de practicantes de deportes de montaña e actividades na natureza, o que facilitou o crecemento do número de empresas do sector no territorio e tamén a chegada de empresas con base externa. Sendeirismo, rutas interpretativas, orientación, equitación e ciclismo, escalada, canoaxe, piragüismo e pádel surf son algunhas das principais actividades que promoven na comarca pequenas empresas de animación turística (algunhas de ámbito local e outras externas ao territorio).

A maior parte das actividades do Parque realízanse en contacto directo coa natureza, aproveitando a rede existente de carreiros e camiños e paraxes naturais. Actualmente, a Reserva conta cun percorrido peonil transfronteirizo, cun 300 km, que sen dúbida beneficiará ao territorio, xa sexa para os/as visitantes, poboacións e empresas turísticas, ou desde o punto de vista da xestión das visitas. Tamén existen importantes instalacións que permitiron o desenvolvemento de modalidades máis técnicas: centros hípicas, porto deportivo para deportes náuticos, cursos de arborismo, fondeadoiros, rutas de canoaxe ou vías de escalada, entre outros.

Con todo, existe a necesidade de organizar e crear mellores condicións para a práctica sostible deste tipo de actividades que debe pasar, en particular, pola avaliación e implantación de equipos adecuados, mediante a sinalización destes equipos e lugares de práctica, sen descoidar a creación de instrumentos de ordenamento e regulación.

En ambos países da RBT existe un marco legal para o exercicio de actividades de entretemento turístico no territorio nacional e requisitos específicos para as actividades que se desenvolven en áreas clasificadas, o que permite un maior control das actividades e certificación dos servizos.

- Os servizos de información ás persoas visitantes son prestados principalmente por institucións públicas (Parques e municipios), concretamente a través das oficinas de información turística, as portas do PNPG e outros centros de recepción de visitantes. As Portas do PNPG e os centros de recepción de visitantes tamén desenvolven actividades de educación e interpretación ambiental para o público escolar e outros colectivos específicos. Tamén se mencionan servizos relacionados coa promoción da cultura local, como museos e centros museísticos. Son importantes estruturas de visita e contribuíron en gran medida á recuperación e difusión do patrimonio histórico e cultural local, con resultados moi positivos en canto á valorización e atracción turística da rexión. Houbo un gran esforzo por parte das institucións locais na recuperación, protección e difusión do patrimonio cultural, feito que contribuíu á creación de novos espazos de visita e cultura.

Con todo, o desenvolvemento turístico coloca, ou pode colocar, algunhas limitacións e presións na rexión da RBTGX de diversa índole, principalmente relacionadas co aumento do número de visitas, co crecemento e diversidade de actividades recreativas e turísticas que se desenvolven no territorio, coa importante expansión de promotores de actividades e servizos turísticos e, como consecuencia de todos estes factores, co incremento na construción e/ou ampliación de infraestruturas e equipamentos relacionados co turismo. Entre os principais problemas relacionados coa presión ou impactos negativos do turismo no territorio, pódense sinalar os seguintes: a construción de grandes infraestruturas e equipamentos turísticos de forma desordenada e desequilibrada, traducíndose en perturbacións ecolóxicas e cambios significativos na paisaxe e nas características arquitectónicas dos núcleos poboacionais, así como o crecemento desordenado; conxestión viaria e estacionamento desordenado en certas épocas do ano; eliminación de lixo, especialmente en lugares cunha gran cantidade de visitantes; campamentos clandestinos, principalmente asociados ao cruzamento de carreiros; práctica de actividades turísticas e recreativas non axustadas ás características do medio ambiente e dos recursos presentes, así como ás estacións do ano; uso aleatorio e indiscriminado do espazo para a práctica de actividades turísticas e recreativas; sobrecarga física (número de visitantes) en determinadas áreas desestruturadas desde o punto de vista das visitas, agravada pola coexistencia de diversas prácticas lúdicas e deportivas; incompatibilidades de usos en determinados lugares pola coexistencia de prácticas lúdicas e deportivas antagónicas (por exemplo, carreiros habilitados para a actividade peonil e tamén utilizados para a bicicleta, a equitación; mesmo se rexistran situacións de actividades motorizadas, *quads*, en carreiros peonís); crecemento moi significativo no número de entidades que promoven, con fins económicos ou non, actividades turísticas e de entretemento ambiental ou mesmo actividades turísticas clandestinas.

En conclusión, o desenvolvemento do turismo na RBTGX é unha realidade e un obxectivo continuo e debe seguir sendo contemplado xa que representa unha forte oportunidade para o desenvolvemento local. Estas oportunidades deben incluír: o xurdimento de novas actividades e empresas que contribúan á retención de persoas e á creación de novos postos de traballo, situacións de pluriactividade e ao aumento dos ingresos das familias; a dinamización de actividades e a creación de infraestruturas que contribúan á redución da estacionalidade e á dispersión equilibrada do fluxo de visitantes; a dinamización das actividades económicas tradicionais e a pequena industria, é dicir, as actividades relacionadas coa agricultura e o pastoreo, debido á necesidade de abastecer de produtos alimenticios aos restaurantes e ao comercio local; a valorización do patrimonio construído e a cultura local e a súa integración en programas de interpretación e visitas cultural; a revitalización de pequenos negocios e artesanías; o desenvolvemento de novos servizos (información e comunicación, transporte, etc.) e a creación de

infraestrutura; a recuperación do sentido de colectividade e o interese pola conservación da natureza e a protección dos valores naturais e culturais.

O turismo é visto así como unha importante oportunidade para o desenvolvemento sostible do territorio, en harmonía cos principios fundamentais de conservación da natureza e a biodiversidade. Neste sentido, apostamos por unha estratexia común aos dous territorios nacionais que conforman a Reserva, que pode considerarse unha importante oportunidade para a consolidación dun modelo de desenvolvemento turístico adecuado e participativo. Un dos seus obxectivos é reforzar as estratexias de xestión e desenvolvemento do turismo, permitindo que os distintos intereses -administración, poboación, actividades económicas e visitantes- atopen solucións e compromisos comúns.

Análise (PF-D-O-A)

TURISMO	
PUNTOS FORTES	DEBILIDADES
Existencia de dúas áreas protexidas: PNPG e PNBSX, que xuntas forman o Parque Transfronteirizo Gerês- Xurés.	Escasa promoción e difusión da zona e dos seus principais produtos turísticos.
Declaración da Reserva da Biosfera Transfronteiriza Gerês- Xurés.	Debilidades en canto a posicionamento e comunicación.
Gran Ruta Transfronteiriza Gerês-Xurés (ruta peonil de 300 km, que atravesa a reserva de forma circular).	Debilidades na organización e estruturación dos produtos turísticos.
Gran valor ecolóxico, ambiental, cultural e paisaxístico con forte potencial turístico.	Descoñecemento do PNBSX por parte do potencial turista.
Existencia de marcas e sistemas de certificación da calidade turística e recoñecemento da sustentabilidade (Turismo de Natureza, Natural.PT, Q de Calidade Turística).	Forte estacionalidade da demanda turística.
Existencia dun gran número de centros de información e interpretación do territorio (Portas e outros centros de información e educación ambiental).	Desigualdade na distribución do fluxo de visitas.
Papel dinamizador de varios proxectos	Asimetrías territoriais en canto á oferta de infraestruturas e servizos turísticos (falta de aloxamento, infraestrutura turística e actividades de lecer en determinadas zonas).
	Poucos restaurantes con cociña típica, baseada en produtos agroalimentarios da rexión.

européas e nacionais, algúns xa realizados e outros en curso.

Rol das institucións públicas locais (municipios e parques) e Asociacións de Desenvolvemento Local.

Existencia da Central de Reservas ADERE-PG para o territorio do PNPG.

Tradición turística da zona, debido á existencia de balnearios termais con longa traxectoria.

Progresiva consolidación e recoñecemento do Parque Nacional de Peneda-Gerês, así coma do Parque Natural Baixa Limia-Serra do Xurés, como destino de turismo de natureza.

Accións e plans conxuntos de promoción turística, aproveitando as sinerxias dos dous Parques nos seus municipios.

Evolución significativa da oferta de aloxamento turístico (cuantitativa, cualitativa e tipolóxica).

Crecente oferta de empresas que ofrecen actividades de turismo de natureza.

Evolución da oferta de equipamentos de lecer e infraestruturas para o visitante (carreiros, ecocarrís, etc.) que permitan a visita en modalidade peonil ou ciclista.

Mellora progresiva da sinalización do territorio, especialmente na zona coincidente cos Parques, incluíndo sinalización turística, sinalización das zonas de protección dos Parques, etc.).

Sinalización das entradas principais na RBTGX.

Aumento da oferta de equipamentos

Escasa oferta de eventos atractivos (turístico-deportivos e turístico-culturalis).

Diversas dificultades en canto á cooperación permanente dos axentes económicos do sector, dificultando a organización, estruturación e consolidación de produtos turísticos integrados.

Realización de actividades lúdicas e deportivas sen o debido marco e organización.

Problemas relacionados coa presión turística: lixo, construción excesiva e desordenada, conxestión viaria nalgunhas zonas, actividades ilegais, entre outros.

Falta de persoal cualificado en determinados servizos e actividades turísticas.

Debilidades no sistema de sinalización turística do territorio.

Dificultade das empresas turísticas locais para contratar man de obra cualificada (local ou externa)

Servizos turísticos pechados fóra de tempada alta (especialmente restaurantes)

<p>culturais (museos e ecomuseos), favorecendo o turismo cultural.</p> <p>Existencia de produtos agroalimentarios locais certificados.</p> <p>Maior articulación e cooperación entre os actores que interveñen no sector (público e privado).</p> <p>Nivel de captación de apoio ao investimento público para a execución de proxectos de desenvolvemento e promoción turística.</p>	
OPORTUNIDADES	AMEAZAS
<p>As novas tendencias mundiais en turismo apuntan ao crecemento da demanda turística en espazos conectados coa natureza, a biodiversidade, a tranquilidade, a saúde e a seguridade. As RB son, neste contexto, territorios con novas oportunidades para consolidar este tipo de turismo.</p> <p>Valorización crecente dos recursos endóxenos (paisaxísticos, culturais, naturais, gastronómicos), o que incrementa o potencial turístico da zona.</p> <p>Carácter dinamizador do sector turístico que pode favorecer o xurdimento e dinamización doutras actividades e servizos.</p> <p>Posibilidade de desenvolver un produto turístico único, baseado no lema “Dous países, un destino”.</p> <p>Recurso ao apoio financeiro, europeo e nacional, para a implantación de accións integradas nos Plans de Acción/Xestión da Reserva de Biosfera Transfronteiriza.</p> <p>Maior visibilidade e importancia</p>	<p>Posibilidade de redución de fondos europeos para a posta en valor de produtos e destinos turísticos.</p> <p>Destrución e perda de valor do patrimonio natural e cultural, en situacións específicas.</p> <p>Dificultades na implantación do Plan de Xestión da Reserva da Biosfera, con graves consecuencias en canto á consecución dos obxectivos de clasificación da Reserva.</p> <p>Situación económica e social desfavorable, concretamente no contexto pandémico actual (Covid-19).</p> <p>Pandemia da Covid-19, polo forte impacto sobre a vida das poboacións e actividades económicas, especialmente no sector turístico. Ameaza con quebrar o dinamismo económico do territorio, moi dependente do turismo.</p> <p>A excesiva dependencia económica do turismo pode conducir a unha grave recesión económica e social na rexión, en situacións de “parada” do sector, como a causada pola pandemia da Covid-19.</p>

estratéxica do territorio, derivada da cualificación de Reserva da Biosfera Transfronteiriza, reflectida nun maior compromiso a nivel político e acceso a fondos específicos.

Perspectiva de novos apoios ao investimento público e privado para a execución de proxectos de cualificación e promoción turística.

Fondos nacionais e europeos de apoio á recuperación económica (PRR).

Fondos da Unión Europea para 2021-2027, para apoiar o investimento en sectores estratéxicos de desenvolvemento e cohesión territorial.

f) Contexto institucional

A cooperación institucional no territorio da RBTGX foi en aumento, como resultado de varios factores:

- Creación do Parque Transfronteirizo Gerês-Xurés (1997): desde entón realizáronse diversas actividades de cooperación transfronteiriza, entre as que destacan a edición de publicacións conxuntas, seguimento de poboacións animais prioritarias, inspección de actividades ilegais ou implantación de carreiros transfronteirizos, entre outros. Esta dinámica de cooperación permitiu e aínda permite xuntarse para solicitar conxuntamente fontes de financiamento á Unión Europea que doutro xeito non poderían recibirse. A modo de exemplo, a candidatura Xurés- Gerês (POCTEP, candidato pola Xunta de Galicia, polo entón ICNB, IP e por ADERE-PG, por importe de 2,5 millóns de euros) do territorio dos dous Parques. No verán de 2007, o Parque Transfronteirizo consolidouse coa firma dunha declaración de apoio ao convenio de colaboración entre o ICNB e a Xunta de Galicia por parte do Secretario de Estado de Medio Ambiente do Goberno portugués e do Secretario Xeral do Territorio e a Biodiversidade do Goberno de España. Tamén se aprobou o regulamento da Comisión de Seguimento do Parque Transfronteirizo, que conta con representantes do ICNF, Xunta de Galicia, CCDR- N, Municipios portugueses e galegos e a Xunta Consultiva do Parque Natural da Baixa Limia-Serra do Xurés.

- O desenvolvemento de grandes proxectos estruturais e integrados, con fortes esixencias en termos de participación social e cooperación institucional, permitiu un

achegamento institucional continuo, tanto a nivel político como técnico. Estes proxectos contribúen fortemente ao fortalecemento da cooperación institucional e á definición dun Plan de Acción común para o territorio, con certo compromiso de continuidade asumido.

- As liñas estratéxicas, nacionais e europeas, que favoreceron a realización de proxectos integrados, en rede e con certa escala territorial, en detrimento de iniciativas illadas e territorialmente específicas.

- Pola parte portuguesa, foi importante a existencia de ADERE-PG (Asociación para o Desenvolvemento das Rexións do Parque Nacional de Peneda-Gerês), cuxos estatutos e estratexia de actuación presupoñen unha forte cooperación institucional. ADERE-PG ten como socios ao ICNF e aos cinco Consellos Municipais que conforman o territorio do Parque, e a gran maioría dos proxectos de desenvolvemento que promove baséanse nesta alianza institucional.

- Constitución do Comité Directivo Transfronteirizo e da Mesa de Cooperación Transfronteiriza, órganos de goberno e xestión conxunta da Reserva, en funcionamento desde 2011.

- Posta en marcha do proxecto Gerês-Xurés DINÁMICO, a través do cal foi posible levar a cabo unha serie de accións conxuntas entre a parte portuguesa e española da Reserva, especialmente no campo do reforzo da identidade da Reserva da Biosfera, fomentando o seu valor económico, turístico e a protección e conservación do seu patrimonio natural e cultural.

- Plan de Valorización do Parque Nacional de Peneda-Gerês, que, fomentando a participación activa dos actores do territorio (municipios, ICNF, ADERE-PG, entre outros), contribuindo á implantación articulada dun conxunto de proxectos dirixidos aos obxectivos da Reserva de Biosfera.

A ambos lados da fronteira, o nivel de cooperación institucional vese reforzado pola implantación do modelo de Coxestión dos Parques, traducíndose nun enfoque de xestión de proximidade a eles, con intervención expresa dos municipios na valoración do territorio.

Con todo considérase fundamental continuar fortalecendo a articulación institucional e intersectorial, en aras do desenvolvemento integral e sostible do territorio.

Esta integración tamén debe reforzarse en termos de participación social, é dicir, a través da promoción de accións para informar e sensibilizar á poboación, á vez que se incentiva a participación social. A falta de coñecemento pode conducir á alienación da poboación e os actores locais, así como ao desaproveitamento das iniciativas públicas a favor das iniciativas privadas e viceversa.

Análise (PF-D-O-A)

CONTEXTO INSTITUCIONAL	
PUNTOS FORTES	DEBILIDADES
<p>A Reserva da Biosfera Transfronteiriça contribuíu a fortalecer a cooperación institucional, en particular debido á necesidade de levar a cabo proxectos conxuntos para implantar os Plans de Acción.</p> <p>Modelo de co-xestión do Parque Nacional de Peneda-Gerês.</p> <p>Alto grao de cooperación institucional no acceso a fondos europeos.</p> <p>Forte relación entre o PNPG e o PNBSX pola clasificación do Parque Transfronteirizo.</p> <p>Cooperación en rede entre territorios, a través de proxectos de sustentabilidade, desenvolvemento local e turismo.</p> <p>Na área portuguesa, existencia dunha Asociación de Desenvolvemento Local (ADERE- PG), transversal en termos de territorio e sectores de actividade, cuxos socios efectivos son o PNPG e as cinco Cámaras Municipais e o CCDR - Norte, facilitando a cooperación institucional.</p> <p>Existencia de axentes de emprego e desenvolvemento local nos municipios.</p> <p>Crecente entendemento entre os municipios e a administración dos Parques na promoción de proxectos conxuntos.</p> <p>Crecente entendemento institucional (a nivel municipal e rexional) na definición</p>	<p>Falta de instrumentos de planificación estratéxica comúns á rexión.</p> <p>Dificultades para manter unha axenda permanente/sistemática de articulación e programación entre o lado portugués e o lado galego da RBTGX.</p> <p>Opinión crítica da poboación sobre os Parques.</p> <p>A alienación da poboación fronte ás iniciativas e oportunidades en curso.</p>

<p>de prioridades de desenvolvemento.</p> <p>Case 20 anos de experiencia en cooperación institucional a nivel rexional e nacional.</p> <p>Celebración de varias xornadas de información, sensibilización e participación cidadá.</p>	
OPORTUNIDADES	AMEAZAS
<p>Posibilidade de aproveitar as sinerxías dos municipios no desenvolvemento global da zona.</p> <p>Posibilidade de ampliar as actividades dos Parques a áreas distintas á conservación da natureza.</p>	<p>Conflitos de interese a nivel das distintas institucións, por razón das súas respectivas políticas sectoriais e competencias.</p>

ÓRGANOS DE XESTIÓN DA RESERVA DA BIOSFERA TRANSFRONTEIRIZA GERÊS-XURÉS

Para o seguimento e avaliación do Plan de Xestión Conxunto da Reserva da Biosfera Transfronteiriza Gerês-Xurés, adoptáronse os seguintes órganos de xestión:

- O Comité Directivo Transfronteirizo;
 - A Comisión de Cooperación Transfronteiriza e
 - O Consello Consultivo de Cooperación.
- O **Comité Directivo Transfronteirizo**, integrado por representantes das autoridades nacionais, rexionais e locais responsables da xestión do territorio que conforma a Reserva da Biosfera, funciona como unha estrutura de coordinación para lograr a cooperación de todas as partes involucradas na Reserva, sinalando as directrices para o control e a xestión.

Ten ao seu cargo a aprobación dos plans de xestión da Reserva e as respectivas contas anuais e plurianuais. Formula políticas e propón estratexias para a conservación do patrimonio natural da Reserva, asegurando que o traballo realizado cumpra coa lexislación vixente e avance cara ao logro dos obxectivos.

Este organismo tamén aproba as solicitudes de programas de financiamento rexionais e internacionais para a conservación da biodiversidade e o patrimonio cultural e avalía todas as actuacións previstas nos Plans Estratéxicos de incidencia transfronteiriza entre Galicia e o Norte de Portugal que sexan relevantes para a Reserva.

A Presidencia do Comité Directivo Transfronteirizo é exercida, con carácter rotativo, por períodos de dous anos pola Dirección Xeral de Patrimonio Natural de Galicia e polo Presidente do Consello de Administración do Instituto para a Conservación da Natureza e os Bosques, IP.

- A **Comisión de Cooperación Transfronteiriza**, composta polos responsables da Reserva da Biosfera de Galicia e Portugal, defínese como un órgano técnico con capacidade de decisión na xestión da Reserva. En particular, este órgano elabora e coordina a execución e seguimento dos plans anuais e plurianuais aprobados pola Comisión Técnica Transfronteiriza, desenvolvendo, en articulación cos socios, as actividades do Plan de Xestión, as solicitudes de financiamento dos programas que se aproben e outras accións concretas para a promoción e xestión da Reserva da Biosfera.

- Finalmente, é importante mencionar que, para implantar con éxito o Plan de Xestión, é fundamental involucrar á poboación local como protagonistas das distintas iniciativas. Neste contexto, creouse o **Consello Consultivo de Cooperación**, como órgano de participación pública, integrado por membros do Consello Consultivo do Parque Natural da Baixa Limia-Serra do Xurés e membros do Consello Estratéxico do Parque Nacional de Peneda-Gerês. O Consello Asesor ten, entre outras funcións, a de canalizar a participación social cara aos xestores da Reserva da Biosfera e, en particular, opinar sobre o Plan de Actuación Conxunto e sobre os informes anuais de actividade.

PLAN DE XESTIÓN 2022-2025 DA RESERVA DA BIOSFERA TRANSFRONTEIRIZA GERÊS-XURÉS

PRINCIPIOS BÁSICOS DO PLAN DE XESTIÓN DA RBTGX

O Plan de Xestión da RBTGX representa o compromiso compartido dos axentes locais, as institucións públicas e os habitantes da Reserva da Biosfera para convertela nun referente de cohesión social, prosperidade económica e conservación do patrimonio natural e cultural.

O Plan de Xestión estrutúrase sistematicamente nun Marco Estratéxico que identifica eixos estratéxicos, liñas prioritarias e accións. Todo isto baixo unha visión participativa, baseada en principios básicos que son transversais a toda a Reserva.

Así, obsérvase que para alcanzar os obxectivos definidos no **Plan de Xestión** é necesario desenvolver **Eixos Estratéxicos** que constitúen os principais obxectivos que a RBTGX quere alcanzar nos próximos anos. Estes Eixos Estratéxicos baséanse á súa vez nas **Liñas Prioritarias** que desenvolvan de forma específica cada un dos obxectivos contemplados por cada Eixe. Todos eles contan con **accións**, priorizadas no tempo, que materializarán os obxectivos propostos.

Nesta liña, os principios básicos da Estratexia configúranse como pancas sobre as que se apoiarán ao longo do proceso para garantir o cumprimento dos obxectivos propostos. Este Marco Estratéxico opérase a través do Plan de Xestión da RBTGX, que inclúe as accións que se desenvolverán en cada liña prioritaria para lograr o cumprimento dos obxectivos dos Eixos Estratéxicos, co apoio dos Principios Básicos.

A RBTGX pretende avanzar cara á sustentabilidade, conservando e valorando o seu patrimonio natural, en termos de calidade de vida e dinamismo económico, a través do compromiso compartido e a participación cidadá.

Para alcanzar esta visión, a Estratexia debe obedecer a uns principios básicos, transversais a todo o proceso e de carácter global. O cumprimento e respecto destes principios asegurará en gran medida o éxito futuro da Estratexia.

Un dos obxectivos prioritarios do Plan de Acción de Lima e o seu equivalente nacional (Plan de Acción Ordesa-Viñamala) e por tanto do noso Plan de Xestión é alcanzar os Obxectivos de Desenvolvemento Sostible (ODS)

- **Obxectivo Específico 5 - ODS: Igualdade De Oportunidades Para Mulleres E Homes**

A Axenda 2030 para o Desenvolvemento Sostible promove o compromiso da comunidade internacional para lograr a igualdade de xénero e o empoderamento de todas as mulleres e nenas a través do seu obxectivo específico 5 e outros obxectivos.

As mulleres que viven nas zonas rurais son fundamentais para o desenvolvemento sostible do noso pobo e da nosa sociedade no seu conxunto. Para asegurar esta sustentabilidade, é necesario abordar as desigualdades que aínda sofren as mulleres nas zonas rurais, mesmo máis, en moitos casos, que as mulleres urbanas.

Alcanzar a plena igualdade de oportunidades entre mulleres e homes é unha cuestión de xustiza, dereitos fundamentais e responsabilidade ética, pero tamén é un importante apoio para o desenvolvemento económico e un elemento esencial para a vertebración e cohesión social dos territorios.

As Reservas da Biosfera, na súa maioría territorios rurais, son importantes laboratorios para políticas efectivas de igualdade entre homes e mulleres.

A formación e o emprego están intimamente relacionados. A formación, ademais do seu valor para o desenvolvemento dunha personalidade consciente e libre, é a mellor vía para acceder ao emprego e esta, á súa vez, é unha forma de culminar o proceso de liberación e integración da muller na sociedade.

Trátase, en definitiva, de conseguir un territorio onde todas as persoas, independentemente do seu sexo, posición social, etnia ou discapacidade, poidan gozar das mesmas oportunidades e dereitos, en igualdade de condicións.

- **Loita Contra O Despoboamento E O Envellecemento**

A perda de poboación é un dos principais problemas aos que se enfrontará a Reserva da Biosfera nos próximos anos.

O territorio da Reserva da Biosfera non difire moito doutras zonas rurais de montaña, onde a necesidade dos mozos de viaxar fora do territorio para estudar e as escasas oportunidades laborais que limitan o seu retorno, provocan unha progresiva perda de poboación e o consecuente envellecemento da poboación. Así, prodúcese un intenso despoboamento que fai que nun futuro próximo, se se manteñen as condicións actuais, a situación sexa practicamente irreversible.

Sectores como o turismo mostran unha capacidade moi limitada para reter á poboación. En canto a outros sectores, a agricultura é marxinal e xeralmente de autoconsumo, aínda que a gandería extensiva ten certa relevancia, pero a cantidade emprego xerada é relativamente pequena.

En definitiva, segundo a súa dinámica demográfica e económica, estes territorios enmárcanse no que a OCDE define como “rexións rurais remotas e atrasadas”, o que mostra un medio rural en decadencia (OCDE, 2006).

- **Adaptación Da Reserva Da Biosfera Ao Cambio Climático**

Actualmente, poucos negan que mitigar e adaptarse ao cambio climático é un dos maiores desafíos ambientais e un dos maiores desafíos aos que se enfronta o ser humano neste século. Por iso, realizáronse numerosos compromisos en todo o mundo co obxectivo de frear ou reducir as súas causas ou mitigar os seus efectos, que, á súa vez, traducíronse en plans e estratexias a escala mundial, europea, estatal e rexional.

No caso da RBTGX, o desafío do cambio climático é fundamental, dadas as particularidades ambientais e socioeconómicas que a fan máis vulnerable. De feito, aínda que quizais de maneira máis sutil que noutras latitudes, xa se empezan a ver evidencias de que poden causar grandes danos non só ás principais actividades económicas, senón tamén ao seu recurso natural máis valioso, a biodiversidade. Os ecosistemas son

formacións fráxiles, altamente dependentes de parámetros climáticos, que no caso da RBTGX vese acentuado pola existencia de montañas.

O papel das Reservas de Biosfera na implantación e avance das políticas de cambio climático é crítico, como se destacou na Convención Marco das Nacións Unidas sobre o Cambio Climático, COP26 en Glasgow, onde se salientou o papel das Reservas de Biosfera como lugares ideais para a investigación sobre os impactos do clima. As características físicas da RBTGX, con montañas de gran altura, así como as súas características ecolóxicas, económicas e sociais, brindan unhas condicións inmejorables para iso. Así mesmo, a súa estratéxica situación transfronteiriza confírelle un gran potencial como plataforma de cooperación científica neste campo.

O PLAN DE XESTIÓN

O actual Plan de Xestión busca dar continuidade ao modelo de desenvolvemento que defendeu o territorio, harmonizando as perspectivas de conservación da natureza e desenvolvemento económico, social e cultural. Este documento pretende ser unha contribución efectiva á implantación dos principios do desenvolvemento sostible.

Este documento ten como obxectivo consolidar os Plans de Xestión para a Reserva da Biosfera Transfronteiriza Gerês- Xurés, cuxa primeira versión elaborouse coa postulación á Rede Mundial de Reservas da Biosfera do Programa Home e Biosfera (MaB) da UNESCO e o Plan de Acción Correspondente ao período 2015-2020.

Avaliáronse e actualizáronse os principais obxectivos e liñas de acción comúns que constitúen a base para a estruturación do Plan de Xestión, buscando incorporar as prioridades actuais (con vistas á actualización do diagnóstico), en consonancia coas actuais orientacións e axendas das políticas nacionais e internacionais no campo da conservación da natureza e a biodiversidade e o desenvolvemento sostible.

Seguindo os obxectivos específicos das Reservas de Biosfera, definidos polo Programa Home e a Biosfera (MaB), e a partir do diagnóstico de necesidades e oportunidades e da análise dos problemas comúns ás dúas rexións, acordouse que o Plan de Xestión para a Reserva da Biosfera Transfronteiriza Gerês- Xurés debe prestar especial atención aos problemas comúns relacionados coa conservación e xestión dos recursos naturais e aos retos do desenvolvemento socioeconómico sostible, dando prioridade ás actuacións de carácter transfronteirizo e de cooperación entre ambas as rexións.

Tamén se considera importante manter accións específicas para consolidar a imaxe da Reserva da Biosfera Transfronteiriza e fomentar a participación social e a integración

institucional e sectorial ao longo do proceso de programación e implantación do Plan de Xestión.

A elaboración deste Plan de Xestión contou coa participación dos principais socios institucionais da Reserva da Biosfera, a saber, os municipios, e beneficiouse do traballo que se desenvolveu en diferentes comisións e grupos de traballo (formais e informais), que involucran a participación dun grupo de actores locais relevantes para o proceso de desenvolvemento sostible da rexión e a Reserva.

A implantación do Plan de Xestión requirirá a participación activa de todos os actores, tanto públicos como privados, involucrados no territorio da RBTGX. Contarán co apoio dun equipo cuxa misión será realizar un seguimento continuo das actividades do Plan de Xestión e garantir a coordinación entre todos os implicados. Tamén se establecerán mecanismos de financiamento para asegurar a implantación continua das accións durante o próximos catro anos.

ESTRUTURA DO PLAN DE XESTIÓN

O Plan de Xestión sistematiza as accións a desenvolver no período 2022-2025 para lograr os obxectivos propostos para a Reserva da Biosfera Transfronteiriza e fortalecer a cooperación e o traballo conxunto entre as dúas rexións fronteirizas.

Está organizado por **eixos de acción estratéxicos**, para o que se establecen obxectivos xerais e específicos e identifícanse **liñas de acción**.

Este Plan de Xestión inclúe as seguintes liñas estratéxicas de actuación:

1. Imaxe e identidade da RBTGX;
2. desenvolvemento socioeconómico;
3. conservación da natureza;
4. participación e integración social da comunidade e os actores implicados na RBTGX.

A continuación preséntanse os eixos estratéxicos do Plan de Xestión da Reserva da Biosfera Transfronteiriza Gerês-Xurés:

EIXO 1: IMAXE E IDENTIDADE DA RESERVA DA BIOSFERA TRANSFRONTEIRIZA GERÊS- XURÉS

Obxectivo xeral:

Consolidar e difundir a RBTGX, facilitando a súa percepción como entidade en si mesma, utilizando os medios adecuados para difundila (dentro e fóra do seu ámbito xeográfico) e para comunicarse/interactuar con diferentes públicos (poboacións locais, institucións locais, visitantes, escolas, investigadores e público en xeral).

Obxectivos específicos:

- Implantar e optimizar de forma continua o Plan de Comunicación da RBTGX. Isto inclúe a implantación da sinalización específica para a Reserva, a promoción da páxina web e as redes sociais, a elaboración e edición de material publicitario, en particular de *merchandising*, entre outras accións. O plan de comunicación xa se está mellorando, e agora é importante asegurar a súa continuidade e a implantación graduada das novas accións.
- Contribuír á difusión dos obxectivos da RBTGX, dentro e fóra da Reserva, en particular a través da promoción e/ou participación en seminarios, feiras, xornadas aclaratorias en escolas e mesas temáticas, entre outras.
- Desenvolver alianzas con outras entidades e proxectos cruce para que tamén poidan ser embaixadores da RBTGX, difundindo a súa imaxe e experiencias noutras rexións/países e con novos públicos.
- Estimular a participación activa dentro da Rede Nacional e a Rede Mundial de Reservas da Biosfera, a través da difusión nestas redes das experiencias realizadas na RBTGX.

EIXO 2: DESENVOLVEMENTO SOCIOECONÓMICO

Obxectivo xeral:

Promover o desenvolvemento sostible da rexión da RBTGX a través do estímulo e dinamización de iniciativas que integren os compoñentes natural, cultural, social e económico, onde o Home apareza como parte integrante e beneficiario do aproveitamento sostible dos recursos locais e os espazos protexidos como escenarios onde potenciar este desenvolvemento e non como un factor limitante. Trátase de valorizar os recursos existentes, aproveitándoos, de maneira sostible, como motor de desenvolvemento socioeconómico, a través, a saber: da promoción do turismo sostible; a valorización dos produtos locais; a preservación do patrimonio natural, paisaxístico e cultural e o uso sostible dos recursos existentes; conservación de prácticas tradicionais vinculadas á agricultura, o pastoreo, a silvicultura e outras actividades económicas tradicionais; entre outros eixos de desenvolvemento. Tampouco se pode esquecer a formación e capacitación dos involucrados neste pretendido proceso de desenvolvemento.

Por tratarse dun obxectivo moi amplo, que implica a reflexión integrada dos diferentes compoñentes que interveñen no contexto social e económico dunha rexión, esta liña de acción despregouse en diferentes vectores de acción, co fin de facilitar a exposición dos seus obxectivos específicos. Cada vector de acción reflicte os temas clave que, no ámbito deste Plan de Xestión, deben ser privilexiados para lograr o obxectivo de desenvolvemento socioeconómico da RBTGX, nun modelo que vele pola protección e valorización dos recursos naturais, que son os obxectivos primordiais da declaración de Reserva da Biosfera.

Obxectivos específicos:

a) Valorización dos recursos endóxenos e compatibilización das actividades humanas cos recursos naturais

- Promover o desenvolvemento e a diversificación de actividades económicas compatibles coa protección dos recursos naturais e paisaxísticos, contribuíndo ao asentamento das poboacións e mellorando a súa calidade de vida.
- Promover un mellor uso dos recursos existentes para dinamizar a estrutura económica local, en particular a través da mellora dos servizos para a produción dos ecosistemas forestais (madeira, forraxe, fungos, resinas, mel e froitos silvestres).
- Promover o desenvolvemento de prácticas e culturas agrícolas compatibles coa protección dos recursos naturais e a valorización da paisaxe humanizada, a saber, a través da produción biolóxica e o cultivo de especies aromáticas e medicinais da flora silvestre e cultivos rexionais.
- Fomentar a gandería extensiva, na medida en que non constitúa un factor de degradación ecolóxica e paisaxística, fomentando o uso de razas autóctonas.
- Promover as medidas necesarias para compatibilizar as actividades humanas cos obxectivos de conservación dos servizos de apoio á biodiversidade e de regulación dos ecosistemas forestais.

b) Conservar e mellorar o patrimonio cultural material e inmaterial

- Promover a conservación, recuperación e difusión do patrimonio cultural existente, é dicir, o paisaxístico, arquitectónico, arqueolóxico, histórico e etnográfico, a fin de facilitar o seu goce ou uso por parte dos/as respectivos/as propietarios/as, a comunidade e as persoas visitantes.
- Promover a recuperación e o uso/reutilización do patrimonio edificado dos núcleos de poboación, así como definir pautas específicas para a

construción/reconstrución de edificacións, particularmente en núcleos cualificados, e disciplinar a proliferación de construcións dispersas fóra dos mesmos.

- Protexer os servizos culturais dos ecosistemas, en particular o valor das paisaxes naturais e culturais da RBTGX, respectando a evolución dos modos de vida das persoas e a integración dos núcleos de poboación coa súa contorna.
- Promover a recuperación do patrimonio cultural inmaterial, incluídas as prácticas tradicionais, a súa difusión e valorización.

c) Mellorar a accesibilidade, mobilidade e comunicacións na RBTGX

- Mellorar as condicións de mobilidade no territorio, en particular no que respecta ao acceso aos espazos e infraestruturas públicos e de visita e dentro dos núcleos de poboación.
- Mellorar o modelo de transporte e a mobilidade turística na RBTGX, mediante a promoción de servizos de mobilidade con baixa pegada de carbono, así como o aumento da capacidade de aparcamento de vehículos en zonas estratéxicas.
- Promover o concepto de accesibilidade universal na RBTGX, especialmente nos espazos e equipamentos públicos.
- Mellorar a rede de comunicacións móbiles e Internet, dando prioridade aos núcleos de poboación situados en “zonas de sombra”, sen descoidar as áreas onde se sitúan equipamentos e infraestruturas turísticas (con prioridade para toda a liña que abarca a Gran Ruta Transfronteiriza, debido á importancia que asume en termos de número e frecuencia de visitantes).

d) Promover o turismo sostible

- Promover o turismo de natureza, concretamente mediante a elaboración de programas de actividades baseados no contacto cos valores naturais e culturais da rexión, a creación de paquetes que combinen diferentes servizos e actividades turísticas (aloxamento, entretemento, restauración, etc.), cunha mirada non só ao desenvolvemento local senón tamén á sensibilización e mobilización da sociedade para a conservación do patrimonio natural e cultural actual.
- Promover a posta en valor da Gran Ruta Peonil Transfronteiriza Gerês-Xurés e a súa mellora continua.

- Apoiar proxectos de desenvolvemento turístico que, directa ou indirectamente, fomenten o desenvolvemento doutras actividades económicas locais, a saber, a agricultura.
- Fomentar a calidade dos produtos e servizos turísticos existentes ou por crear, xa sexa desde o punto de vista da tipoloxía, a sustentabilidade, a integración do concepto “accesible”, entre outros criterios que os valoren e distingan positivamente.
- Crear mecanismos que permitan a promoción conxunta dos produtos e servizos turísticos existentes na RBTGX.
- Fomentar a interpretación e difusión do patrimonio natural e cultural da RBTGX, como forma de sensibilizar á cidadanía sobre a súa conservación e preservación, pero tamén como forma de incentivar as visitas a este espazo.
- Ordenar as actividades de visita, especialmente as deportivas, e difundir as normas de conduta ambiental e de seguridade ás persoas visitantes da RBTGX.
- Implantar sistemas de seguimento e xestión das actividades turísticas cuxo desenvolvemento poida ter impactos negativos en termos ambientais, sociais ou económicos.
- Promover e valorizar o territorio utilizando as tecnoloxías da comunicación e multimedia.
- Apoiar a capacitación e formación dos profesionais do sector turístico.

EIXO 3: CONSERVACIÓN DA NATUREZA

Obxectivo xeral:

Promover a preservación e restauración dos procesos ecolóxicos, a biodiversidade e a xeodiversidade, así como o coñecemento, difusión, xestión e seguimento dos recursos e valores naturais.

Obxectivos específicos:

a) Incrementar o coñecemento da área de operación

- Promover a investigación e o coñecemento científico sobre os ecosistemas actuais e os valores xeolóxicos actuais, así como o seguimento dos seus hábitats naturais e especies.

b) Restaurar ecoloxicamente áreas degradadas pola acción humana

- Promover a restauración ecolóxica das áreas degradadas pola acción humana, tales como áreas de extracción de inertes, áreas afectadas por incendios forestais, áreas de disposición de lixo, entre outros.

c) Planificar e organizar o territorio de forma articulada

- Desenvolver e executar proxectos de xestión conxunta no ámbito da planificación espacial e os sistemas de información xeográfica, buscando harmonizar as políticas de xestión territorial e facilitar o intercambio de datos necesarios para a planificación e xestión do territorio da Reserva da Biosfera.

d) Planificar, protexer e restaurar a flora e a fauna

- Promover accións encamiñadas á conservación e restauración dos hábitats, en liña co disposto na Directiva n.º 92/43/CEE, do Consello, do 21 de maio (Directiva Hábitats).
- Impulsar actuacións encamiñadas á conservación e restauración da fauna e a flora, en liña co disposto nas Directivas do Consello n.º/CEE, do Consello, do 21 de maio (Directiva Hábitats).
- Promover os servizos ecosistémicos para a regulación do ciclo da auga, en particular a través da conservación e recuperación de zonas húmidas, áreas de infiltración, augas subterráneas, mananciais, cabeceiras, liñas e plans de auga, incluídos leitos, ribeiras e áreas inundables adxacentes.
- Mellorar os servizos para apoiar a biodiversidade e regular os ecosistemas forestais, con especial énfase na resistencia ao lume, a retención de carbono e a conservación e formación de chans, concretamente a través da protección e expansión do bosque nativo e a conversión de rodais de monocultivo de coníferas en bosques autóctonos de frondosas.

EIXO 4: PARTICIPACIÓN E INTEGRACIÓN SOCIAL DA COMUNIDADE E OS ACTORES INVOLUCRADOS NA RBTGX

Obxectivo xeral:

- Promover a información pública e a participación social, co fin de integrar á comunidade e a actores locais nos obxectivos estratéxicos da RBTGX, así como na formulación e implantación das diversas iniciativas de acción, para que a comunidade se sinta protagonista, codecisora e corresponsable dos resultados obtidos.

- Fomento da sensibilización, formación e capacitación dos axentes implicados na RBTGX. Desenvolver e implantar programas de formación específicos en temas relevantes para a RBTGX, dirixidos aos diferentes actores involucrados na RBTGX (Administración local, asociacións, grupos de interese, xestores, técnicos, poboación local, axentes económicos, baldíos, Comunidades de montes veciñais, etc.), sensibilizando e brindándolles coñecementos e ferramentas importantes para lograr os obxectivos da Reserva da Biosfera.

Obxectivos específicos:

- Promover a celebración de foros de debate onde participen as poboacións e outros axentes que interveñen no territorio (administración, asociacións, empresas, etc.) para que comprendan e sentan involucrados nos obxectivos propios da RBTGX, acompañando e participando activamente na implantación do Plan de Xestión.
- Apoiar proxectos que apliquen o modelo integrado de desenvolvemento sostible e participación social na consecución dos seus obxectivos.

FICHAS DE ACTUACIÓN

Elaboráronse fichas coa descrición e caracterización de cada medida, a fin de permitir a súa fácil lectura e a sistematización dos principais campos a considerar: indicación do eixo e liña de acción; referencia aos seus obxectivos específicos; xustificación en relación ao diagnóstico; contribución aos obxectivos de desenvolvemento sostible; descrición resumida das accións; alcance da intervención xeográfica; cronograma de execución e financiamento e indicadores de desempeño e resultado.

O calendario económico corresponde a estimacións para a captación de recursos económicos a partir da presentación de solicitudes a liñas de financiamento nacionais e europeas.

EIXO 1:

IMAXE E IDENTIDADE DA RESERVA DA BIOSFERA TRANSFRONTEIRIZA GERÊS-XURÉS

LIÑA DE ACTUACIÓN

- COMUNICACIÓN E IMAXE DA RESERVA DA BIOSFERA

OBXECTIVOS

- Consolidar a imaxe da Reserva da Biosfera Transfronteiriza e desenvolver a súa estratexia de difusión, tendo en conta o público obxectivo e o impacto desexado.

DESCRICIÓN

A elaboración do Plan de Comunicación e Imaxe da RBTGX ten como obxectivo a creación dunha imaxe propia e atractiva e o desenvolvemento de estratexias e soportes de comunicación e *marketing*, para contribuír así á aplicación dos obxectivos da Reserva.

Esta Estratexia de Comunicación e Imaxe da Reserva implantarase mediante o desenvolvemento das seguintes accións:

- Promover o uso do logotipo da RBTGX nas administracións implicadas; mellora e actualización do sitio web da RBTGX e novos materiais publicitarios (en particular folletos) e un documental da RBTGX; Presentación en distintos ámbitos e institucións a exposición itinerante da RBTGX; sinalización no territorio e límites; carteis específicos da RBTGX nos municipios que a integran e a liña de *merchandising* da RBTGX.
- Definición e implantación de iniciativas para difundir os obxectivos da RBTGX a través da participación en xornadas e feiras, así como a realización de sesións informativas nos centros educativos da RBTGX/Portas.
- Identificación de mensaxes ou definición da visión da RBTGX e a forma en que estas mensaxes deben ser transmitidos aos diferentes grupos obxectivo (centros educativos, visitas, residentes, entre outros).
- implantación dun Programa Conxunto de Educación Ambiental e Cultural a desenvolver nos Centros de Interpretación/Portas da RBTGX
- Fomentar os campos de traballo e o voluntariado ambiental co fin de

promover un uso público ordenado e compatible do medio ambiente, promover o turismo de natureza e promover o coñecemento e a implicación social dos veciños na conservación da RBTGX.

ACCIÓNS/PROXECTOS

- Mellora da páxina web
- Plan de promoción da RB
- Plan de Marketing e redes sociais
- Divulgación e publicacións
- Programa de educación ambiental e cultural
- Programa de voluntariado e campos de traballo
- Sinalización do territorio
- Organización de seminarios e congresos

XUSTIFICACIÓN EN RELACIÓN AO DIAGNÓSTICO

Detectouse un descoñecemento entre a poboación, en xeral, sobre o significado e funcións da RB.

CONTRIBUCIÓN AOS ODS (OBXECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE)

ÁMBITO XEOGRÁFICO

Territorio da RBTGX e divulgación a nivel rexional, nacional e internacional.

INVERSIÓN TOTAL ESTIMADA

2.350.000,00 € (PORTUGAL) + 225.000,00 € (GALICIA)

POSIBLES FONTES DE FINANCIAMENTO

- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional/ Fondos de

Cohesión europeos

- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional – Interreg V - A Cooperación Territorial España-Portugal: Programa de Cooperación Transfronteiriça España-Portugal (POCTEP)
- Fondo Ambiental

INDICADORES DE REALIZACIÓN

- Páxina web da RBTGX actualizada
- Material e soportes de información e divulgación
- Logotipo e manual de identidade
- Sinalizacións no territorio
- Conferencias e *workshops* de divulgación
- Plan de Comunicación e Imaxe da RBTGX
- Programas de Educación Ambiental e Cultural Elaborados
- Número de accións realizadas dos Programas de Educación Ambiental e Cultural
- Número de campos de traballo e voluntariado realizados
- Número de participantes nos campos de traballo

INDICADORES DE RESULTADO

Maior recoñecemento da RBTGX entre a poboación local e a nivel rexional, nacional e internacional, entre o público especializado e entre os/as potenciais visitantes do territorio.

INDICADORES DE SEGUIMIENTO (PAOV-RERB 2017-2025)

Indicador 2: Nº de iniciativas ou actividades concretas que contribúan obxectivamente á consecución dos ODS. Tipo de actuacións implantadas.

Indicador 3: Valoración de 1 a 10 dos efectos/impactos destas iniciativas sobre o cumprimento dos ODS.

Indicador 27: Estratexia de información e comunicación.

Indicador 28: Plan de comunicación.

Indicador 42: N° de publicacións.

Indicador 44: N° de participantes en sesións de formación (diferenciando entre poboación local e de fóra da RB).

Indicador 47: N° de sesións e programas de formación e educación ambiental dirixidos á poboación local.

Indicador 91: N° de programas establecidos

Indicador 157: N° de documentos dispoñibles na web.

Indicador 158: N° de solicitudes de información realizadas e atendidas na Reserva da Biosfera.

Indicador 159: N° de descargas de documentos da web.

Indicador 163: Porcentaxe da estratexia de información e comunicación que se desenvolveu na RB.

Indicador 164: N° de iniciativas realizadas.

Indicador 165: N° de destinatarios implicados nas iniciativas.

Indicador 166: Actualizacións da web.

Indicador 167: Base de datos de experiencias demostrativas creada.

Indicador 169: N° de seguidores en redes sociais.

EIXO 1:

IMAXE E IDENTIDADE DA RBTGX

LIÑA DE ACTUACIÓN

- POSICIONAMENTO INTERNACIONAL E TRABALLO EN REDE

OBXECTIVOS

- o Colocar a RBTGX como un actor participativo nas distintas redes de RB do MaB (rede Española, IberoMaB, EuroMaB)

DESCRICIÓN

Maior recoñecemento da RBTGX entre a poboación local e a nivel rexional, nacional e internacional, entre o público especial (español e portugués) e cos Comités MaB de ambos os países. Ademais, fomentárase a participación activa dentro da Rede Mundial de RB, como parte dos programas de cooperación con outras Reservas, para o intercambio de boas prácticas en materia de desenvolvemento sostible.

En coherencia co Plan de Acción de Lima, fomentárase a creación de redes interrexionais e/ou temáticas con outras Reservas para o intercambio de información e boas prácticas. Neste sentido, a participación en proxectos de cooperación a nivel nacional e internacional financiados por programas da Unión Europea contribuirá non só ao retorno material de recursos ao territorio, senón tamén ao retorno de recursos intanxibles, que sitúan á RBTGX a nivel europeo.

Unha das principais actuacións a desenvolver dentro desta liña de actuación será a organización de congresos, xornadas, seminarios e eventos internacionais no territorio da RBTGX. Cóntase coa participación de responsables doutras Reservas, especialistas en desenvolvemento sostible ou especialistas nas áreas de actuación do Plan de Xestión, así como responsables de institucións e organismos de referencia. Así mesmo, participar en eventos organizados por outras Reservas ou organismos, para dar a coñecer as actuacións deste Plan de Xestión e os resultados que se están conseguindo.

Prestar especial atención a manter un diálogo periódico cos organismos de financiamento, como a Comisión Europea, co fin de dispoñer de información permanente sobre todas as liñas de financiamento de interese para o territorio e todos os eventos nos que a RBTGX poida estar representada e entre os/as potenciais visitantes do territorio.

Coa realización das accións incluídas nesta liña de actuación, desenvolverase e sistematizará a coordinación periódica coas Redes Nacionais da Biosfera (española e portuguesa) e coas Comisións MaB de ambos os países. Ademais, fomentarase a participación activa dentro da Rede Mundial de RB, como parte dos programas de cooperación con outras Reservas, para o intercambio de boas prácticas en materia de desenvolvemento sostible.

ACCÍONS/PROXECTOS

- Participación e organización de eventos nacionais e internacionais
- Participación en proxectos de cooperación a nivel nacional e internacional

XUSTIFICACIÓN EN RELACIÓN AO DIAGNÓSTICO

No diagnóstico realizado destácase como punto forte para situar á RBTGX no contexto internacional o alto grao de cooperación institucional desenvolto nos últimos anos.

CONTRIBUCIÓN AOS ODS (OBJECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE)

ÁMBITO XEOGRÁFICO

Territorio da RBTGX e divulgación a nivel rexional, nacional e internacional.

INVERSIÓN TOTAL ESTIMADA

20.000,00 € (GALICIA) + 150.000,00€ (PORTUGAL)

POSIBLES FONTES DE FINANCIAMENTO

- Unión Europea: Fondo Europeo de Desarrollo Regional/ Fondos de Cohesión europeos
- Unión Europea: Fondo Europeo de Desarrollo Regional – Interreg V-A Cooperación Territorial España-Portugal: Programa de Cooperación Transfronteriza España-Portugal (POCTEP)
- Fondo ambiental

INDICADORES DE REALIZACIÓN

- Participación en eventos nacionais e internacionais.
- Eventos, seminarios, congresos e obradoiros nacionais e internacionais organizados no territorio da RBTGX.
- Participación en proxectos de cooperación a nivel nacional e internacional.

INDICADORES DE RESULTADO

A RBTGX logra e consolida o seu papel de interlocutor activo con outras Reservas da Biosfera e con organismos de referencia nacionais e internacionais.

INDICADORES DE SEGUIMENTO (PAOV-RERB 2017-2025)

Indicador 2: Nº de iniciativas ou actividades concretas que contribúan obxectivamente á consecución dos ODS. Tipo de actuacións implantadas

Indicador 3: Valoración de 1 a 10 dos efectos/impactos destas iniciativas sobre o cumprimento dos ODS

Indicador 41: Nº de colaboracións estratéxicas e funcionais: puntuais (nun ano) e estables (máis dun ano)

Indicador 42: Nº de publicacións

Indicador 46: Nº de colaboracións entre xestores das RB e Cátedras UNESCO

Indicador 49: Nº de traballos de investigación realizados que sexan pertinentes para a xestión e a formación

Indicador 51: Nº de convenios ou outros acordos de colaboración asinados con centros de investigación e universidades

Indicador 58: Nº de accións de desenvolvemento fomentadas pola investigación

Indicador 119: Nº de universidades ou outros en órganos de xestión e/ou participación da RB

EIXO 2:

DESENVOLVEMENTO SOCIOECONÓMICO

LIÑA DE ACTUACIÓN

- VALORIZACIÓN DOS RECURSOS ENDÓXENOS E COMPATIBILIZACIÓN DAS ACTIVIDADES HUMANAS COS RECURSOS NATURAIS

OBXECTIVOS

- Promover o uso sostible dos recursos existentes para dinamizar a estrutura económica local.
- Promover o desenvolvemento e diversificación de actividades económicas compatibles coa protección dos recursos naturais e paisaxísticos, valorizando os ecosistemas forestais e contribuíndo ao asentamento da poboación e á mellora da súa calidade de vida.
- Potenciar os produtos locais, principalmente produtos agroalimentarios e artesanais, apoiando a súa promoción e comercialización.

DESCRICIÓN

Neste ámbito de actuación, prestarase especial atención ás iniciativas que promovan a promoción e comercialización dos produtos locais da RBTGX. Tamén se prevé a promoción de accións que melloren o uso sostible dos recursos existentes como factor de desenvolvemento socioeconómico, principalmente fomentando o mantemento de prácticas tradicionais vinculadas á agricultura, o pastoreo e a silvicultura, entre outras actividades tradicionais.

Co fin de promover e coordinar a promoción do concepto de RB, o Organismo Autónomo de Parques Nacionais, de acordo co Consello de Administración do Comité Español do Programa MaB, creou en 2016 a marca "Reservas da Biosfera de España".

Esta marca ten como obxectivo promover o concepto de RB, distinguindo os produtos e servizos dos seus territorios, en tanto contribúan ao cumprimento das funcións básicas de conservación, desenvolvemento e apoio loxístico.

Por tanto, contémplanse as seguintes actuacións:

- Fomento da agricultura ecolóxica, recuperación de variedades tradicionais para uso agrícola, frutícola e forestal, produción ecolóxica e cultivo de especies medicinais aromáticas de flora silvestre e cultivos rexionais.

- Fomento da gandería extensiva sostible e posta en marcha de medidas para compatibilizar esta actividade coa fauna salvaxe.
- Desenvolvemento de plans de manexo forestal e certificación forestal.
- implantación de medidas agroambientais.
- implantación de medidas para preservar e mellorar as actividades e produtos artesanais.
- Creación dunha marca de calidade para a Reserva da Biosfera.

ACCIÓNS/PROXECTOS

- Promoción e implantación de medidas agroforestais-ambientais.
- Innovación en actividades artesanais.
- Valoración das actividades, prácticas e coñecementos tradicionais.
- Desenvolvemento da marca de calidade RB.

XUSTIFICACIÓN EN RELACIÓN AO DIAGNÓSTICO

No diagnóstico realizado destácase como punto forte para situar á RBTGX no contexto internacional o alto grao de cooperación institucional desenvolto nos últimos anos.

CONTRIBUCIÓN AOS ODS (OBJECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE)

ÁMBITO XEOGRÁFICO

RBTGX (Zona Tampón e Zona de Transición)

INVERSIÓN TOTAL ESTIMADA

110.000,00 € (GALICIA) + 545.000,00€ (PORTUGAL)

POSIBLES FONTES DE FINANCIAMENTO

- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional
- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional – Interreg V-A

España-Portugal Cooperación Territorial: Programa de Cooperación Transfronteiriza España-Portugal (POCTEP)

- Unión Europea: Fondo Europeo Agrícola de Desenvolvemento Rural (FEADER)
- Fondo Ambiental
- Fondos de Cohesión Europea. Next GenerationEU

INDICADORES DE REALIZACIÓN

- Número de artesáns e actividades inventariadas, promovidas e difundidas.
- Medidas implantadas para promover técnicas tradicionais para o manexo de áreas de pastoreo e pastoreo tradicional.
- Hectáreas con manexo forestal certificado.
- Feiras realizadas.

INDICADORES DE RESULTADO

Capacitar o territorio e os axentes económicos da RBTGX para a certificación e/ou recoñecemento da calidade dos produtos locais e fomentar a promoción e comercialización dos mesmos.

INDICADORES DE SEGUIMIENTO (PAOV-RERB 2017-2025)

Indicador 2: Nº de iniciativas ou actividades concretas que contribúan obxectivamente á consecución dos ODS. Tipo de actuacións implantadas

Indicador 3: Valoración de 1 a 10 dos efectos/impactos destas iniciativas sobre o cumprimento dos ODS

Indicador 17: Nº Empresas que desenvolvan a súa actividade na RB con certificacións ambientais e/ou de sustentabilidade

Indicador 18: Nº Empresas sociais que desenvolvan a súa actividade na RB

Indicador 20: Nº Produtos e servizos con certificacións, etiquetas ou marcas ambientais e/ou de sustentabilidade

Indicador 21: Nº de empresas receptoras de información relativa ao potencial e posibilidade de desenvolvemento de iniciativas económicas verdes/sostibles/sociais dentro da RB

Indicador 41: Nº de colaboracións estratéxicas e funcionais: puntuais (nun ano) e estables (máis dun ano)

Indicador 42: Nº de publicacións

Indicador 49: N° de traballos de investigación realizados que sexan pertinentes para a xestión e a formación

Indicador 51: N° de convenios ou outros acordos de colaboración asinados con centros de investigación e universidades

Indicador 58: N° de accións de desenvolvemento fomentadas pola investigación

Indicador 79: Estratexia de Turismo Sostible elaborada

Indicador 87: N° de produtores beneficiarios

Indicador 119: N° de universidades ou outros en órganos de xestión e/ou participación da RBTGX

Indicador 133: N° de actividades de formación

Indicador 134: N° de emprendedores formados

Indicador 135: N° de accións de asesoramento

Indicador 143: Marca global establecida

Indicador 144: Marca de Reservas da Biosfera establecida

Indicador 151: N° de produtos e servizos que utilizan a marca da RBTGX

EIXO 2: DESENVOLVEMENTO SOCIOECONÓMICO

LIÑA DE ACTUACIÓN

- CONSERVACIÓN E VALORIZACIÓN DO PATRIMONIO CULTURAL, MATERIAL E INMATERIAL

OBXECTIVOS

- Promover a conservación e recuperación do patrimonio cultural existente, fundamentalmente o arquitectónico, arqueolóxico, etnográfico, paisaxístico e edificable dos núcleos de poboación, así como o patrimonio cultural inmaterial tal e como o define a Convención da UNESCO, co fin de poñelo en valor e facilitar o seu uso polos propietarios, a comunidade local e os visitantes.

DESCRICIÓN

Nesta liña de actuación, préstase especial atención ás iniciativas de recuperación e posta en valor de elementos do patrimonio arquitectónico e arqueolóxico, incluíndo a súa interpretación e difusión pública, principalmente mediante o desenvolvemento das seguintes actuacións:

- Recuperación e posta en valor de elementos do patrimonio arquitectónico, concretamente os *foxos de lobo*, elementos do patrimonio rural e núcleos de poboación que, pola súa singularidade, intégranse en percorridos publicitarios e/ou teñen por si mesmos un alto potencial de atracción turística.
- Posta en valor do patrimonio arqueolóxico.
- Posta en valor do patrimonio arqueolóxico industrial.
- Recuperación do Patrimonio Cultural Inmaterial e a súa difusión e interpretación.
- Recuperación de actividades tradicionais e a súa promoción turística.
- Fomento e posta en valor das paisaxes culturais e a arquitectura tradicional da RBTGX.

ACCIÓNS/PROXECTOS

- Restauración e posta en valor de elementos do patrimonio arquitectónico (*foxos de lobo*, patrimonio rural e núcleos de aldeas no medio rural).

- Coñecemento e Interpretación do Territorio
- Restauración e posta en valor do patrimonio arqueolóxico (necrópole megalíticas, castelos, mosteiros, calzada romana).
- Interpretación do patrimonio arqueolóxico industrial.
- Recuperación e promoción do patrimonio cultural inmaterial.

XUSTIFICACIÓN EN RELACIÓN AO DIAGNÓSTICO

En relación con esta actuación e como punto forte do territorio destaca a enorme riqueza do patrimonio arquitectónico, arqueolóxico e edificado dos núcleos de poboación, así como a percepción e interese da poboación e institucións locais na posta en valor da devandita herdanza patrimonial. Con todo, o diagnóstico revela certa dificultade para acceder a recursos económicos destinados á investigación, posta en valor e recuperación do patrimonio.

CONTRIBUCIÓN AOS ODS (OBXECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE)

ÁMBITO XEOGRÁFICO

RBTGX (Zona Tampón e Zona de Transición)

INVERSIÓN TOTAL ESTIMADA

410.000,00 € (GALICIA) + 2.703.000,00€ (PORTUGAL)

POSIBLES FONTES DE FINANCIAMENTO

- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional
- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional – Interreg V-A España-Portugal Cooperación Territorial: Programa de Cooperación Transfronteiriza España-Portugal (POCTEP)
- Unión Europea: Fondo Europeo Agrícola de Desenvolvemento Rural (FEADER)
- Fondo Ambiental

- Fondos de Cohesión Europea. Fondos Next GenerationEU

INDICADORES DE REALIZACIÓN

- Número de elementos do patrimonio arquitectónico e arqueolóxico rehabilitados, valorizados e interpretados.
- Número de elementos do patrimonio industrial interpretados.
- Número de prácticas tradicionais recuperadas (Patrimonio Cultural Inmaterial).
- Número de eventos de promoción das prácticas tradicionais.

INDICADORES DE RESULTADO

Espérase un incremento do coñecemento e unha mellora do estado de conservación e protección do patrimonio arquitectónico e arqueolóxico, do patrimonio edificado e do patrimonio cultural inmaterial, así como un incremento do potencial turístico e a promoción de actividades de visitas á natureza.

INDICADORES DE SEGUIMIENTO (PAOV-RERB 2017-2025)

Indicador 2: Nº de iniciativas ou actividades concretas que contribúan obxectivamente á consecución dos ODS. Tipo de actuacións implantadas.

Indicador 3: Valoración de 1 a 10 dos efectos/impactos destas iniciativas sobre o cumprimento dos ODS

Indicador 25: Nº de proxectos e actuacións de investigación, xestión e recuperación do patrimonio natural e cultural

Indicador 26: Superficie de patrimonio natural e nº de elementos do patrimonio cultural restaurado

Indicador 133: Nº de actividades de formación

Indicador 135: Nº de accións de asesoramento

EIXO 2:

DESENVOLVEMENTO SOCIOECONÓMICO

LIÑA DE ACTUACIÓN

- MELLORA DA ACCESIBILIDADE, MOBILIDADE E COMUNICACIÓNS

OBXECTIVOS

- Mellorar as condicións de accesibilidade, mobilidade e comunicacións no territorio, en particular no que se refire ao acceso a espazos e infraestruturas públicas e pequenos núcleos de poboación.

DESCRICIÓN

Neste contexto, desenvolveranse iniciativas para mellorar as condicións de accesibilidade no territorio, sendo prioritario para o desenvolvemento das seguintes accións:

- Accesibilidade mellorada á infraestrutura de apoio ao/á visitante e lugares turísticos específicos;
- Creación de infraestruturas nos núcleos de poboación que permitan a accesibilidade a persoas con mobilidade reducida ou discapacidade.

ACCIÓNS/PROXECTOS

- Acondicionamento a persoas con mobilidade reducida.
- Mellora da infraestrutura de acceso aos núcleos de poboación e lugares de interese turístico.

XUSTIFICACIÓN EN RELACIÓN AO DIAGNÓSTICO

O diagnóstico sinala dificultades para acceder a certas zonas máis afastadas, así como unha insuficiente conectividade interna, relacionada coas escasas vías de comunicación. Doutra banda e en relación coas dificultades de accesibilidade das persoas con mobilidade reducida ou discapacidade, existen carencias no acceso aos espazos públicos (a pesar de recoñecer unha importante evolución derivada das obrigacións legais) e unha falta de integración do concepto "accesibilidade" entre os produtos turísticos promovidos no territorio.

CONTRIBUCIÓN AOS ODS (OBXECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE)

ÁMBITO XEOGRÁFICO

RBTGX

INVERSIÓN TOTAL ESTIMADA

220.000,00 € (GALICIA) + 1.310.000,00 € (PORTUGAL)

POSIBLES FONTES DE FINANCIAMENTO

- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional
- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional – Interreg V-A Cooperación Territorial España-Portugal: Programa de Cooperación Transfronteiriza España-Portugal (POCTEP)
- Unión Europea: Fondo Europeo Agrícola de Desenvolvemento Rural (FEADER)
- Liñas de Financiamento Nacional
- Fondo Ambiental
- Unión Europea: Fondo de Cohesión

INDICADORES DE REALIZACIÓN

- Número de iniciativas implantadas para mellorar a accesibilidade á infraestrutura para visitantes.
- Número de iniciativas implantadas para mellorar a accesibilidade das persoas con mobilidade reducida ou discapacidade aos núcleos de poboación.

INDICADORES DE RESULTADO

Mellora progresiva das condicións de accesibilidade no territorio RBTGX a localizacións específicas.

INDICADORES DE SEGUIMENTO (PAOV-RERB 2017-2025)

Indicador 2: Nº de iniciativas ou actividades concretas que contribúan obxectivamente á consecución dos ODS. Tipo de actuacións implantadas.

Indicador 3: Valoración de 1 a 10 dos efectos/impactos destas iniciativas sobre o cumprimento dos ODS

EIXO 2:

DESENVOLVEMENTO SOCIOECONÓMICO

LIÑA DE ACTUACIÓN

- PROMOCIÓN DO TURISMO SOSTIBLE

OBXECTIVOS

- Promover o desenvolvemento sostible do turismo, en particular fomentando o desenvolvemento e a promoción de produtos turísticos específicos e a mellora das infraestruturas de turismo deportivo e de natureza.

DESCRICIÓN

Esta liña de actuación centrará os seus recursos principalmente en iniciativas que incrementen o coñecemento do territorio da RBTGX como destino de turismo de natureza e, secundariamente, en iniciativas máis específicas desenvolvidas en cada territorio nacional.

As accións para realizar son as seguintes:

- Apoio á rede de puntos de información e venta da RBTGX (Portas dos municipios).
- Mellora dos carreiros peonís transfronteirizos, elaboración e publicación do respectivo material publicitario.
- Mellora da infraestrutura de turismo de natureza: refuxios, cámpings, centros de recepción de persoas visitantes.
- Deseño, difusión e implantación de programas de visitas baseados no coñecemento e interpretación dos valores naturais e culturais.
- Mantemento e mellora da rede de rutas.
- Implantación de sistemas de control do tráfico rodado e fomento do uso de transportes alternativos en zonas de gran afluencia de persoas visitantes e/ou importantes desde o punto de vista ambiental.
- Posta en valor das infraestruturas deportivas de natureza.

ACCIÓN/PROXECTOS

- Mellora das infraestruturas deportivas de natureza (carreiros, BTT, actividades náuticas).

- Organización da oferta turística da RB.
- Organización de eventos.
- Mellora da infraestrutura para promover o turismo de natureza e a protección do medio ambiente
- Implantación dun sistema de control de tráfico e fomento do uso de transporte alternativo en zonas de gran afluencia de persoas visitantes e/ou importantes desde o punto de vista da conservación
- Mantemento e mellora da rede ferroviaria (é dicir, as internacionais)
- Promoción e posta en valor do territorio a través das novas tecnoloxías.

XUSTIFICACIÓN EN RELACIÓN AO DIAGNÓSTICO

O punto forte do territorio é o seu gran potencial turístico, así como a calidade e valor do patrimonio natural e cultural de interese para o desenvolvemento do turismo de natureza, patrimonial e cultural.

Con todo, o diagnóstico sinala algunhas debilidades importantes, principalmente no que se refire á promoción e difusión da rexión e os seus principais produtos turísticos, subliñando as asimetrías territoriais en canto á oferta de infraestruturas e servizos turísticos (concentración en determinadas áreas, como consecuencia da xestión do fluxo de persoas visitantes); a limitada oferta de eventos atractivos (turístico-deportivos e turístico-culturais); a escasa estratexia de relación e rede entre as diferentes actividades e servizos turísticos da RBTGX; o deficiente sistema de sinalización turístico no territorio e a falta de uniformidade, prexudicando a percepción da área RBTGX como entidade.

CONTRIBUCIÓN AOS ODS (OBJECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE)

ÁMBITO XEOGRÁFICO

Territorio da RBTGX e divulgación a nivel rexional, nacional e internacional.

INVERSIÓN TOTAL ESTIMADA

430.000,00 € (GALICIA) + 3.700.000,00€ (PORTUGAL)

POSIBLES FONTES DE FINANCIAMENTO

- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional
- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional – Interreg V-A Cooperación Territorial España-Portugal: Programa de Cooperación Transfronteiriça España-Portugal (POCTEP)
- Unión Europea: Fondo Europeo Agrícola de Desenvolvemento Rural (Feader)
- Liñas de Financiamento Nacional
- Fondo Ambiental
- Unión Europea: Fondo de Cohesión

INDICADORES DE REALIZACIÓN

- Nº de rutas transfronteiriças mantidos, acompañados de material impreso interpretativo e sinalización.
- Nº de puntos de información da RBTGX implantados no territorio.
- Nº de paquetes turísticos e programas de visita, deseñados e promovidos a nivel nacional e internacional.
- Sistemas de control de tráfico implantados.
- Nº de infraestruturas recuperadas.
- Sistemas interactivos de información turística implantados.

INDICADORES DE RESULTADO

Espérase lograr unha maior difusión da RBTGX e promoción dos seus puntos de interese e os seus produtos turísticos.

INDICADORES DE SEGUIMIENTO (PAOV-RERB 2017-2025)

Indicador 2: Nº de iniciativas ou actividades concretas que contribúan obxectivamente á consecución dos ODS. Tipo de actuacións implantadas.

Indicador 3: Valoración de 1 a 10 dos efectos/impactos destas iniciativas sobre o cumprimento dos ODS

Indicador 41: Nº de colaboracións estratéxicas e funcionais: puntuais (nun ano) e estables (máis dun ano)

Indicador 42: Nº de publicacións

Indicador 49: Nº de traballos de investigación realizados que sexan pertinentes para a xestión e a formación

Indicador 51: Nº de convenios ou outros acordos de colaboración asinados con centros de investigación e universidades

Indicador 58: Nº de accións de desenvolvemento fomentadas pola investigación

Indicador 79: Estratexia de Turismo Sostible elaborada

Indicador 119: Nº de universidades ou outros órganos de xestión e/ou participación da RBTGX

EIXO 3: CONSERVACIÓN DA NATUREZA

LIÑA DE ACTUACIÓN

- INCREMENTO DO COÑECEMENTO DA ZONA DE ACTUACIÓN

OBXECTIVOS

- Incrementar o coñecemento cuantitativo e cualitativo do territorio da RBTGX no seu conxunto (hábitats, flora e fauna, xeodiversidade), a través da análise do territorio e os seus recursos.
- Promover a investigación científica e o coñecemento dos ecosistemas, así como o seguimento dos seus hábitats naturais e especies.

DESCRICIÓN

O seguimento das especies prioritarias e a actualización da información sobre Hábitats serán obxecto dunha intervención especial dentro desta actividade, xa que constitúe unha obriga derivada da pertenza dos espazos protexidos á Rede Natura.

As accións para realizar son as seguintes:

- Desenvolvemento e xestión conxunta dun sistema de seguimento da biodiversidade.
- Actualización da cartografía de hábitats
- Profundar no inventario de sitios xeolóxicos e xeomorfolóxicos de interese e desenvolver un plan de manexo (Portugal).

ACCIÓNS/PROXECTOS

- Estudos e implantación de accións de seguimento conxunto.
- Inventario, seguimento e interpretación de lugares de interese xeolóxico e xeomorfolóxico.
- Actualización da Cartografía de Hábitats

XUSTIFICACIÓN EN RELACIÓN AO DIAGNÓSTICO

É un territorio con extensas áreas de hábitats naturais pouco ou nada fragmentados,

con altos valores en termos de biodiversidade e xeodiversidade.

Con todo, existe escaseza de recursos para unha adecuada vixilancia ambiental; unha falta de identificación de áreas ecoloxicamente sensibles e un territorio extenso cunha gran área forestal para controlar.

Identificáronse como ameazas os efectos do cambio climático na zona e a proliferación de áreas ocupadas por especies invasoras, entre outras.

CONTRIBUCIÓN AOS ODS (OBXECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE)

ÁMBITO XEOGRÁFICO

RBTGX

INVERSIÓN TOTAL ESTIMADA

110.000,00 € (GALICIA) + 350.000,00€ (PORTUGAL)

POSIBLES FONTES DE FINANCIAMENTO

- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional
- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional – Interreg V-A Cooperación Territorial España-Portugal: Programa de Cooperación Transfronteiriza España-Portugal (POCTEP)
- Unión Europea: Fondo Europeo Agrícola de Desenvolvemento Rural (FEADER)
- Liñas de financiamento Nacional
- Fondo Ambiental
- Unión Europea: Fondo de Cohesión
- Unión Europea-Programa LIFE

INDICADORES DE REALIZACIÓN

- Nº de sistemas de información e seguimento da biodiversidade
- Nº de Inventarios

- Nº de planes desenvolto e implantados na área de xeoloxía e xeomorfoloxía

INDICADORES DE RESULTADO

Estar en condicións de planificar e implantar medidas de desenvolvemento sostible en todo o territorio da RBTGX a partir do coñecemento conxunto de todos os seus recursos.

INDICADORES DE SEGUIMENTO (PAOV-RERB 2017-2025)

Indicador 2: Nº de iniciativas ou actividades concretas que contribúan obxectivamente á consecución dos ODS. Tipo de actuacións implantadas.

Indicador 3: Valoración de 1 a 10 dos efectos/impactos destas iniciativas sobre o cumprimento dos ODS

Indicador 14: Nº de proxectos desenvolvidos vinculados á adaptación ou mitigación do cambio climático

Indicador 23: Nº de proxectos e actuacións de investigación, xestión e recuperación de ecosistemas degradados

Indicador 24: Superficie de ecosistemas restaurados

Indicador 25: Nº de proxectos e actuacións de investigación, xestión e recuperación do patrimonio natural e cultural

Indicador 26: Superficie de patrimonio natural e nº de elementos do patrimonio cultural restaurados

Indicador 88: Nº acordos de Custodia do Territorio

EIXO 3:

CONSERVACIÓN DA NATUREZA

LIÑA DE ACTUACIÓN

- RESTAURACIÓN AMBIENTAL DE ZONAS DEGRADADAS POLA ACCIÓN HUMANA

OBXECTIVOS

- o Mellorar os servizos de apoio ao mantemento da biodiversidade no territorio e a xestión dos ecosistemas forestais, con especial énfase na resistencia ao lume, a retención de carbono, a conservación e formación de chans e a eliminación de fontes de contaminación

DESCRICIÓN

A recuperación ambiental de espazos degradados pola acción humana inclúe as seguintes actuacións:

- Eliminación de fontes de contaminación (Portugal)
- Rexeneración de áreas queimadas
- Recuperación de marxes de cursos de auga, minas e mananciais de montaña
- Actuacións forestais para mellorar os rodais de frondosas

ACCÍONS/PROXECTOS

- Eliminación de fontes de contaminación (Portugal).
- Recuperación de marxes de cursos de auga, minas e mananciais de montaña.
- Recuperación de áreas forestais degradadas.

XUSTIFICACIÓN EN RELACIÓN AO DIAGNÓSTICO

Detéctase unha actuación tardía nas zonas degradadas, agravando así o seu estado de deterioro. Existen zonas degradadas por incendios forestais e pola acción humana nos últimos anos. A intervención nestes lugares permitirá potenciar as oportunidades deste territorio, en canto aos valores naturais e culturais de gran relevancia que nel existen, o que repercutirá positivamente na paisaxe e a demanda turística.

CONTRIBUCIÓN AOS ODS (OBXECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE)

ÁMBITO XEOGRÁFICO

RBTGX

INVERSIÓN TOTAL ESTIMADA

800.000,00 € (GALICIA) + 1.607.000,00 €(PORTUGAL)

POSIBLES FONTES DE FINANCIAMENTO

- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional
- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional – Interreg V-A Cooperación Territorial España-Portugal: Programa de Cooperación Transfronteiriza España-Portugal (POCTEP)
- Unión Europea: Fondo Europeo Agrícola de Desenvolvemento Rural (FEADER)
- Liñas de Financiamento Nacional
- Fondo Ambiental
- Unión Europea: Fondo de Cohesión
- Unión Europea-Programa LIFE 2014-2020

INDICADORES DE REALIZACIÓN

- Hectáreas de áreas recuperadas e rexeneradas
- Vertedeiros restaurados (Superficie ou número)

INDICADORES DE RESULTADO

Mellora das condicións ambientais do territorio da RBTGX, reducindo o impacto negativo da acción humana sobre os hábitats máis sensibles e potenciando o uso sostible dos recursos naturais.

INDICADORES DE SEGUIMIENTO (PAOV-RERB 2017-2025)

Indicador 2: Nº de iniciativas ou actividades concretas que contribúan obxectivamente á consecución dos ODS. Tipo de actuacións implantadas.

Indicador 3: Valoración de 1 a 10 dos efectos/impactos destas iniciativas sobre o cumprimento dos ODS

Indicador 14: Nº de proxectos desenvolvidos vinculados á adaptación ou mitigación do cambio climático

Indicador 23: Nº de proxectos e actuacións de investigación, xestión e recuperación de ecosistemas degradados

Indicador 24: Superficie de ecosistemas restaurados

Indicador 25: Nº de proxectos e actuacións de investigación, xestión e recuperación do patrimonio natural e cultural

Indicador 26: Superficie de patrimonio natural e nº de elementos do patrimonio cultural restaurado

Indicador 88: Nº acordos de Custodia do Territorio

EIXO 3:

CONSERVACIÓN DA NATUREZA

LIÑA DE ACTUACIÓN

- PLANEAMENTO E ORDENACIÓN DO TERRITORIO

OBXECTIVOS

- O obxectivo desta liña de acción é a elaboración de plans de ordenamento e xestión de recursos de forma harmonizada, así como a sinalización da zonificación prevista no Plan Reitor de Uso e Xestión e a creación dun Centro de Estudos (Portugal) no marco de Ordenamento Territorial.

DESCRICIÓN

Para permitir un uso adecuado da RBTGX, é fundamental que os visitantes e a poboación local teñan unha conciencia clara das limitacións que implica a preservación dos valores naturais. De aí a necesidade de sinalizar adecuadamente a zonificación das Áreas Protexidas e aumentar a coordinación en materia de vixilancia. Dentro dos marcos legislativos dos dous países, procurarase harmonizar, na medida do posible, os instrumentos de ordenación e planificación territorial da RBTGX.

Paralelamente, tamén é importante crear condicións para o estudo das dinámicas de desenvolvemento local asociadas á ordenación do territorio.

As entidades xestoras dos dous Espazos Protexidos deben promover unha mellor vixilancia das zonas máis sensibles.

Elaborar un mapa detallado dos baldíos e Comunidades de Montes Veciñais en man común e da zonificación, tanto da reserva da biosfera (núcleo, zona tampón e zona de transición) como da zonificación dos espazos naturais protexidos existentes na reserva.

ACCIÓNS/PROXECTOS

- Harmonización dos Plans de Manexo das Áreas Protexidas.
- Programas de manexo de pesca, caza e agrosilvicultura.
- Sinalización de Áreas Protexidas.

XUSTIFICACIÓN EN RELACIÓN AO DIAGNÓSTICO

Como punto forte en relación a esta actividade, existe un alto grao de experiencia de cooperación institucional que se traduce, entre outros, en proxectos conxuntos entre ambos os territorios. Doutra banda, existe unha debilidade na articulación entre as institucións competentes pola falta de estratexias de planificación integrada. Un uso sostible do espazo da Reserva por parte das persoas visitantes e dos/as habitantes locais implica que estes sexan plenamente conscientes das diferentes características e condicionantes que teñen os distintos lugares das Áreas Protexidas.

CONTRIBUCIÓN AOS ODS (OBJECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE)

ÁMBITO XEOGRÁFICO

RBTGX

INVERSIÓN TOTAL ESTIMADA

100.000,00 € (GALICIA) + 100.000,00€ (PORTUGAL)

POSIBLES FONTES DE FINANCIAMENTO

- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional
- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional – Interreg V-A Cooperación Territorial España-Portugal: Programa de Cooperación Transfronteiriza España-Portugal (POCTEP)
- Unión Europea: Fondo Europeo Agrícola de Desenvolvemento Rural (FEADER)
- Liñas de Financiamento Nacional
- Fondo Ambiental
- Unión Europea: Fondo de Cohesión
- Unión Europea-Programa LIFE 2014-2020

INDICADORES DE REALIZACIÓN

- Placas de sinalización da zonificación colocadas

- Plan de Ordenación dos Recursos Forestais.

INDICADORES DE RESULTADO

Preténdese reducir de forma efectiva o consumo enerxético dos municipios da RBTGX, así como mellorar a sinalización de Áreas Protexidas e a posible harmonización de instrumentos de planificación e xestión territorial.

EIXO 3: CONSERVACIÓN DA NATUREZA

LIÑA DE ACTUACIÓN

- PLANEAMENTO, PROTECCIÓN E RECUPERACIÓN DA FLORA

OBXECTIVOS

- Promover accións para a preservación e recuperación de hábitats de vexetación arbórea; en particular as carballeiras, incluídos os enciñares, os bosques mesotróficos e de laurisilva, os teixos, os bosques de ribeira, os bidueiros, os piñeirais silvestres, as zonas montañosas, incluídas as xenebreiras¹ e as zonas montañosas, os complexos de higraturbeiras, principalmente as turbeiras e a vexetación de ribeira de conformidade coa Directiva 92/43/CEE².
- Recuperación de especies ameazadas e de interese prioritario de acordo coa Directiva 92/43/CEE

¹ *Juniperus communis*

² Directiva 92/43/CEE do Consello, de 21 de maio de 1992, relativa á conservación dos hábitats naturais e da fauna e flora silvestre (Directiva "hábitats").

DESCRICIÓN

As intervencións contempladas nesta actuación son as seguintes:

- Mantemento de zonas húmidas e recuperación de turbeiras.
- Actuacións de ampliación de hábitats e especies vexetais autóctonas.
- Eliminación de especies invasoras ou exóticas e recuperación das condicións naturais
- Xestión de especies e hábitats prioritarios

ACCIÓNS/PROXECTOS

- Recuperación e mantemento de zonas húmidas e turbeiras
- Ampliación e mellora de hábitats e especies vexetais autóctonas
- Control de especies invasoras

XUSTIFICACIÓN EN RELACIÓN AO DIAGNÓSTICO

O elevado número de Hábitats prioritarios en bo estado de conservación, así como a existencia de intervencións para a xestión activa dos espazos protexidos por parte das dúas administracións, é un aspecto que debe potenciarse aínda máis no ámbito deste Plan de Xestión. Hai proliferación de áreas ocupadas por especies vexetais invasoras que deben ser controladas.

CONTRIBUCIÓN AOS ODS (OBXECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE)

ÁMBITO XEOGRÁFICO

RBTGX (Zona Núcleo e Zona Tampón)

INVERSIÓN TOTAL ESTIMADA

600.000 € (GALICIA) + 500.00,00€ (PORTUGAL)

POSIBLES FONTES DE FINANCIAMENTO

- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional
- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional – Interreg V-A Cooperación Territorial España-Portugal: Programa de Cooperación Transfronteiriza España-Portugal (POCTEP)
- Unión Europea: Fondo Europeo Agrícola de Desenvolvemento Rural (FEADER)
- Liñas de Financiamento Nacionais
- Fondo Ambiental
- Unión Europea: Fondo de Cohesión
- Unión Europea-Programa LIFE 2014-2020

INDICADORES DE REALIZACIÓN

- Hectáreas intervidas para o control de especies invasoras
- Áreas de hábitats de vexetación arbórea autóctona obxectivo de mellora e restauración

- Área de zonas húmidas rexeneradas e recuperadas

INDICADORES DE RESULTADO

Valorarase o territorio da RBTGX desde o punto de vista da calidade dos seus valores naturais, fomentando un uso sostible do mesmo e facéndoo aínda máis atractivo para o turismo de natureza.

INDICADORES DE SEGUIMENTO (PAOV-RERB 2017-2025)

Indicador 2: Nº de iniciativas ou actividades concretas que contribúan obxectivamente á consecución dos ODS. Tipo de actuacións implantadas.

Indicador 3: Valoración de 1 a 10 dos efectos/impactos destas iniciativas sobre o cumprimento dos ODS

Indicador 14: Nº de proxectos desenvolvidos vinculados á adaptación ou mitigación do cambio climático

Indicador 23: Nº de proxectos e actuacións de investigación, xestión e recuperación de ecosistemas degradados

Indicador 24: Superficie de ecosistemas restaurados

Indicador 25: Nº de proxectos e actuacións de investigación, xestión e recuperación do patrimonio natural e cultural

Indicador 26: Superficie de patrimonio natural e nº de elementos do patrimonio cultural restaurado

Indicador 88: Nº acordos de Custodia do Territorio

EIXO 3:

CONSERVACIÓN DA NATUREZA

LIÑA DE ACTUACIÓN

- PLANEAMENTO, PROTECCIÓN E RECUPERACIÓN DA FAUNA

OBXECTIVOS

- o Restaurar valores faunísticos: especies ameazadas ou de baixa distribución; potenciar a fauna como recurso para o turismo de natureza

DESCRICIÓN

No ámbito desta Liña de Actuación preténdese desenvolver un conxunto de actuacións que respondan as necesidades de xestión activa das poboacións de especies animais máis ameazadas, a saber:

- Programas de conservación e manexo de poboacións ameazadas ou vulnerables.
- Conservación e recuperación de especies de insectos ameazadas
- Conservación e recuperación de especies de anfibios en perigo de extinción
- Conservación e recuperación de aves en perigo de extinción
- Conservación e recuperación de especies de morcegos
- Conservación e recuperación de *Galemys pyrenaicus*
- Conservación e recuperación de especies de peces e Hábitats
- Eliminación de especies invasoras
- Eliminación de "cabras salvaxes"
- Creación de Centro de Interpretación (Portugal)
- Recuperación do Centro de Recuperación de Vida Silvestre de Gerês

ACCIÓN/PROXECTOS

- Programas de conservación e manexo para poboacións ameazadas ou vulnerables, control de invasoras
- implantación de medidas de manexo para especies e hábitats prioritarios ou ameazados

- Centros de Interpretación (Portugal) dos valores naturais da RB
- Centro de Recuperación de Fauna Silvestre no Gerês.

XUSTIFICACIÓN EN RELACIÓN AO DIAGNÓSTICO

A existencia de especies de mamíferos e aves cuxa observación pode ser realizada, sen impactos significativos, polos/as turistas é unha oportunidade relevante en termos da sustentabilidade económica do sector turístico na Reserva. Unha debilidade detectada é a proliferación de áreas ocupadas por especies exóticas coa consecuente alteración dos hábitats naturais.

CONTRIBUCIÓN AOS ODS (OBJECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE)

ÁMBITO XEOGRÁFICO

RBTGX (Zona Núcleo, Zona Tampón e Zona de Transición).

INVERSIÓN TOTAL ESTIMADA

100.000,00 € (GALICIA) + 655.000,00€ (PORTUGAL)

POSIBLES FONTES DE FINANCIAMENTO

- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional
- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional – Interreg V-A Cooperación Territorial España-Portugal: Programa de Cooperación Transfronteiriça España-Portugal (POCTEP)
- Unión Europea: Fondo Europeo Agrícola de Desenvolvemento Rural (FEADER)
- Liñas de Financiamento Nacional
- Fondo Ambiental
- Unión Europea: Fondo de Cohesión
- Unión Europea-Programa LIFE

INDICADORES DE REALIZACIÓN

- Vixilancia e recuperación de especies ameazadas e/ou vulnerables
- Nº de especies obxectivo identificadas
- Nº de accións de conservación e manexo de poboacións ameazadas realizadas

INDICADORES DE RESULTADO

O territorio da RBTGX recuperaríase e manteríase os seus valores faunísticos cumprindo a normativa comunitaria relativa á Rede Natura. Valorarase o territorio da RBTGX desde o punto de vista da calidade dos seus valores naturais, fomentando un uso sostible deste territorio e facéndoo aínda máis atractivo para o turismo de natureza.

INDICADORES DE SEGUIMENTO (PAOV-RERB 2017-2025)

Indicador 2: Nº de iniciativas ou actividades concretas que contribúan obxectivamente á consecución dos ODS. Tipo de actuacións implantadas.

Indicador 3: Valoración de 1 a 10 dos efectos/impactos destas iniciativas sobre o cumprimento dos ODS

Indicador 14: Nº de proxectos desenvolvidos vinculados á adaptación ou mitigación do cambio climático

Indicador 23: Nº de proxectos e actuacións de investigación, xestión e recuperación de ecosistemas degradados

Indicador 25: Nº de proxectos e actuacións de investigación, xestión e recuperación do patrimonio natural e cultural

Indicador 26: Superficie de patrimonio natural e nº de elementos do patrimonio cultural restaurado

Indicador 88: Nº acordos de Custodia do Territorio

EIXO 4:

PARTICIPACIÓN SOCIAL E INTEGRACIÓN DA COMUNIDADE E ACTORES LOCAIS QUE INTERVEÑEN NA RBTGX

LIÑA DE ACTUACIÓN

- INFORMACIÓN PÚBLICA E PARTICIPACIÓN SOCIAL

OBXECTIVOS

- Promover a realización de foros de debate onde participen as poboacións e outros axentes que interveñen no territorio para que comprendan e se sentan implicados nos obxectivos da RBTGX, acompañando ou mesmo participando activamente na implantación do Plan de Xestión.
- Involucrar á poboación local, levándoa a participar activamente nas accións sociais e culturais a desenvolver no territorio
- Celebración dunha xornada de presentación do Plan de Xestión da Reserva

DESCRIPCIÓN

No ámbito desta liña de actuación, darase prioridade á difusión de información sobre a materia da RBTGX e máis concretamente sobre o Plan de Xestión, co fin de conseguir a implicación necesaria e participación da comunidade local na posta en marcha do devandito Plan de Xestión.

Prevese o desenvolvemento das seguintes actuacións:

- Realización dunha sesión de presentación do Plan de Xestión da RBTGX
- Identificación do público obxectivo e socios/as prioritarios/as da RBTGX e a súa respectiva estratexia de interacción.
- Realización de xornadas de difusión e aclaración sobre a RBTGX
- Involucrar á poboación local na construción da narrativa sobre a RBTGX

ACCIÓNS/PROXECTOS

- Realización de xornadas, obradoiros e eventos.
- Presentación pública do Plan de Xestión da RB

XUSTIFICACIÓN EN RELACIÓN AO DIAGNÓSTICO

A pesar da existencia dalgunhas iniciativas de participación social, tales como accións e foros no ámbito da implantación da Carta Europea de Turismo Sostible, produciuse un relativo afastamento da poboación e axentes locais dos proxectos e oportunidades en curso como resultado da falta de información. Tamén existe unha opinión crítica da poboación en relación aos Parques.

CONTRIBUCIÓN A LOS ODS (OBJETIVOS DE DESARROLLO SOSTENIBLE)

ÁMBITO XEOGRÁFICO

RBTGX

INVERSIÓN TOTAL ESTIMADA

15.000,00 € (GALICIA) + 60.000,00€ (PORTUGAL)

POSIBLES FONTES DE FINANCIAMENTO

- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional – Interreg V-A Cooperación Territorial España-Portugal: Programa de Cooperación Transfronteiriça España-Portugal (POCTEP)
- Liñas de Financiamento Nacionais
- Fondo Ambiental
- Fondos de Cohesión de la Unión Europea

INDICADORES DE REALIZACIÓN

- Realización dun evento de presentación do Plan de Xestión (Xornadas).
- *Workshops* e eventos realizados

INDICADORES DE RESULTADO

Espérase lograr un maior nivel de coñecemento e información entre a comunidade local, sobre a RBTGX e o seu Plan de Xestión.

INDICADORES DE SEGUIMENTO (PAOV-RERB 2017-2025)

Indicador 2: Nº de iniciativas ou actividades concretas que contribúan obxectivamente á consecución dos ODS. Tipo de actuacións implantadas.

Indicador 3: Valoración de 1 a 10 dos efectos/impactos destas iniciativas sobre o cumprimento dos ODS

Indicador 102: Nº de participantes nos campos de traballo e actividades de voluntariado

Indicador 103: Nº de campos de traballo e actividades de voluntariado realizadas

Indicador 121: Nº de obradoiros de capacitación realizados

Indicador 122: Nº de participantes nos obradoiros de capacitación realizados

Indicador 132: Nº de actuacións (% sobre o total) que son realizadas no marco do Plan de Xestión da RBTGX a proposta de axentes sociais, locais e/ou do órgano de participación

EIXO 4:

PARTICIPACIÓN SOCIAL E INTEGRACIÓN DA COMUNIDADE E ACTORES LOCAIS QUE INTERVEÑEN NA RBTGX

LIÑA DE ACTUACIÓN

- CAPACITACIÓN E SENSIBILIZACIÓN

OBXECTIVOS

- o Desenvolver e implantar programas de capacitación, sesións de información e concienciación, cos seguintes obxectivos: por unha banda, o incremento da formación da poboación e axentes sociais sobre como abordar os temas relevantes da RBTGX, e doutra banda, a concienciación da poboación en xeral para un adecuado uso e manexo sostible dos recursos existentes.

DESCRICIÓN

Neste contexto, prevense diversas iniciativas de formación e sensibilización, dirixidas fundamentalmente á poboación e axentes locais, que contribuirán a dotar aos/as destinatarios/as dos coñecementos e ferramentas necesarios para alcanzar os obxectivos da RB, para promover o uso sostible dos recursos existentes e potenciar as oportunidades de desenvolvemento que se presentan ao territorio.

- Unha das prioridades desta liña de actuación é a promoción de programas de formación transversal e técnica (propoñendo o establecemento de necesidades formativas), tendo en conta a formación para a cualificación dos recursos humanos, a empregabilidade e o espírito emprendedor nos sectores de actividade considerados emerxentes e estratéxicos para o territorio.
- Tamén está prevista a realización de cursos e seminarios nos concellos e municipios da RBTGX; programas de intercambio transfronteirizo de técnicos/as, axentes e poboación local, e colaboración coa Universidade para impulsar cursos de verán, entre outras iniciativas que consigan alcanzar os obxectivos propostos.

ACCIÓNS/PROXECTOS

- Promoción de accións de sensibilización e formación dirixidas ás poboacións e axentes locais

XUSTIFICACIÓN EN RELACIÓN AO DIAGNÓSTICO

Unha das debilidades identificadas no diagnóstico refírese ao insuficiente nivel de capacitación da poboación local; particularmente no campo tecnolóxico, e a falta de preparación para as demandas do mercado laboral e para aproveitar as oportunidades que enfrenta a rexión. Ademais, identificáronse deficiencias en relación ao nivel de información e participación social da poboación, situación que provocou certo distanciamento da poboación coas iniciativas e oportunidades en marcha.

CONTRIBUCIÓN AOS ODS (OBJECTIVOS DE DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE)

ÁMBITO XEOGRÁFICO

RBTGX

INVERSIÓN TOTAL ESTIMADA

150.000,00 € (GALICIA) + 300.000,00 € (PORTUGAL)

POSIBLES FONTES DE FINANCIAMENTO

- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional
- Unión Europea: Fondo Europeo de Desenvolvemento Rexional – Interreg V-A Cooperación Territorial España-Portugal: Programa de Cooperación Transfronteiriça España-Portugal (POCTEP)
- Unión Europea: Fondo Europeo Agrícola de Desenvolvemento Rural (FEADER)
- Liñas de Financiamento Nacionais
- Fondo Ambiental
- Unión Europea: Fondo de Cohesión

INDICADORES DE REALIZACIÓN

- Nº de cursos de formación realizados e número de participantes

INDICADORES DE RESULTADO

Lograr un mellor nivel de información e sensibilización da poboación local, favorecendo así a adopción de prácticas e procedementos acordes cos valores naturais e culturais existentes e coa lexislación aplicable no ámbito da RB.

INDICADORES DE SEGUIMIENTO (PAOV-RERB 2017-2025)

Indicador 2: Nº de iniciativas ou actividades concretas que contribúan obxectivamente á consecución dos ODS. Tipo de actuacións implantadas.

Indicador 3: Valoración de 1 a 10 dos efectos/impactos destas iniciativas sobre o cumprimento dos ODS

Indicador 102: Nº de participantes nos campos de traballo e actividades de voluntariado

Indicador 103: Nº de campos de traballo e actividades de voluntariado realizadas

Indicador 121: Nº de obradoiros de capacitación realizados

Indicador 122: Nº de participantes nos obradoiros de capacitación realizados

Indicador 132: Nº de actuacións (% sobre o total) que son realizadas no marco do Plan de Xestión da RBTGX a proposta de axentes sociais, locais e/ou do órgano de participación

AVALIACIÓN E SEGUIMENTO DO PLAN DE XESTIÓN

O Plan de Xestión é o principal instrumento estratéxico e de planificación do territorio da Reserva da Biosfera Transfronteiriza Gerês- Xurés durante o próximos catro anos (2022-2025).

Como todo instrumento destinado á planificación -que tivo en conta o diagnóstico de necesidades e os obxectivos definidos en función da situación actual-, o Plan de Xestión da RBTGX ten necesariamente un carácter flexible, co fin de garantir unha constante adecuación e pertinencia das accións propostas, así como a integración de novas iniciativas que non foron consideradas na etapa de proposta. Este carácter adaptativo dota ao plan dunha maior flexibilidade en canto ás metodoloxías e proxectos a priorizar, sen por iso menoscabar o compromiso cos grandes obxectivos estratéxicos e resultados a alcanzar.

O axuste continuo do Plan de Xestión da RBTGX asegurase a través dun proceso de avaliación e seguimento, que permitirá introducir os cambios necesarios nas accións, orzamentos ou cronograma de execución, entre outros aspectos do documento. O seguimento e avaliación continuos tamén permitirá identificar de forma continua os indicadores de desempeño de cada acción e cuantificar o seu impacto ou resultado no territorio.

Espérase que durante o proceso de avaliación e seguimento se detecte a necesidade de incorporar novos proxectos e participantes.